А Н Н А
Ф Р А Н К
ТАРИХ САБАҚТАРЫ
Анна Франк
«Жеке басым күнделік жүргізген кезде біртүрлі сезімде боламын. Бұл менің осыған дейін мұндай ештеңе жазып көрмегенімнен ғана емес, оған қоса маған және басқаларына он үш жасар оқушының ой толғаулары мүлдем қызық емес болатынынан»
Анна Франктың он үш жасқа толған туған күнінде оған күнделік сыйланды. Бар жоғы бірнеше аптадан соң оның өмірі түбегейлі өзгерді – жасырынуға мәжбүр болды. Екі жыл шамасында ол барлық ойларын, сезімдерін және басынан кешірген өткелдерін күнделік беттеріне түсіреді. Жылдар өте, заман өзгере келе әлемнің түкпір-түкпірінен миллиондаған адамдар оның күнделігін оқитынын ол күтпеген.
А Н Н А
Ф Р А Н К
УРОКИ ИСТОРИИ
Анна Франк
«Лично я испытываю странное ощущение, когда веду дневник. И не только потому, что прежде я ничего подобного не писала, но и потому, что мне кажется, что и мне, и любому другому рассуждения тринадцатилетней школьницы будут совершенно не интересны».
Когда Анне Франк исполнилось тринадцать лет, на День рождения ей подарили дневник. А всего через несколько недель ее жизнь кардинально изменилась – ей пришлось скрываться. В течение двух лет она будет писать в дневнике обо всех своих мыслях, чувствах и испытаниях, через которые ей пришлось пройти. Она не могла представить себе, что впоследствии ее дневник будут читать миллионы людей во всем мире.

1 *Аннаның ата-аналарының тойы. 12 мамыр 1925 жыл.*

Свадьба родителей Анны. 12 мая 1925 года.

«Мен 1929 жылдың 12 маусымында дүниеге келдім.»

Анна Франк

«Менің әкем - әлемдегі ең үздік әке, отыз алты жасқа келгенде ғана жиырма бес жастағы менің анама үйленді. Менің әпкем Марго 1926 жылы Германияның Франкфурт қаласында дүниеге келді. Мен болсам 1929 жылдың 12 маусымында дүниеге келдім.»

Анна Франк – Отто Франк пен Эдит Франк-Холлендердің кіші қызы. Франктер мен Холлендерлер Германияны ежелден мекендеген. Франктер – либералды діни көзқарасқа ие еврейлер, идуаизммен байланысын үзбеседе, діни талаптарды қатаң ұстамайды. 1930 жылы Германия халқының бір пайызы еврейлерден тұрды – бұл шамамен жартымиллион адам.

2

Аннанның әкесі (сол жақтан) және ағасы Роберт – Бірінші Дүниежүзілік соғыс кезіндегі (1914-1918 жылдар) неміс офицерлері.

Отец Анны (слева) и дядя Роберт – немецкие офицеры во время Первой мировой войны (1914-1918 годы).

3

Аннаның әжесі, әкесі жағынан – Бірінші Дүниежүзілік соғыс кезінде медбике.

Бабушка Анны, по отцу – медсестра во время Первой мировой войны.

«Я родилась 12 июня 1929 года»

Анна Франк

«Мой папа, самый лучший папа из всех, кого я когда-то встречала, только в тридцать шесть лет женился на маме, которой тогда было двадцать пять. Моя сестра Марго родилась во Франкфурте-на-Майне в Германии в 1926 году. Я родилась 12 июня 1929 года».

Анна Франк – младшая дочь Отто Франка и Эдит Франк-Холлендер. Франки и Холлендеры жили в Германии издавна. Франки – евреи с либеральными религиозными взглядами: свою связь с иудаизмом они ощущают, однако не следуют строго религиозным правилам. В 1930 году еврейское население Германии составляет один процент от всего населения страны – около полумиллиона человек.

1 *Берлиндегі Рейхстагтың алдында Версаль бейбіт келісімінің шарттарына қарсылық білдіру (1932 жыл).*

Демонстрация у Рейхстага в Берлине против условий Версальского договора (1932 год).

Германиядағы дағдарыс

1918 жылы Бірінші Дүниежүзілік соғыс Германияның жеңілісімен аяқталды. Версаль бейбіт келісімінің шарттарына сәйкес, Германия ауқымды мөлшерде репарация төлеуі қажет. Миллондаған адам жұмысынан айырылып, кедейшілікке душар етті. Инфляция тоқтаусыз өсіп, 1923 жылға қарай ақша мүлдем құнсызданады. Көптеген немістер ашуға булығып, кек қайтаруды армандайды. Адольф Гитлердің бастамасымен нағыз ұлтшылдардан құрылған саяси партия бүкіл бақытсыздықтар үшін евреилерді кінәлайды. Сонымен қатар, Адольф Гитлер жұмыссыздық пен кедейшілік мәселелерін қалай шешуді білетіндігін баса айтады.

2

Мұқтаж балаларға қаржы жинау. Берлин, 1920 жыл.

Сбор денег для нуждающихся детей. Берлин, 1920 год.

3

Құнсызданған бума қағаз ақшалармен ойнап отырған балалар, 1923 жыл.

Дети играют с пачками обесценившихся банкнот, 1923 год.

4

Гитлер Нюрнбергтегі ұлтшыл-социалисттік неміс шаруалар партиясының жыл сайынғы құрылтайында, 1927 жыл. Барлық мәселенің бастауы – еврейлер екендігін жиі көрсететін болды.

Гитлер в ежегодный день съезда НСРПГ в Нюрнберге, 1927 год. Все чаще он говорит о том, что евреи – причина всех проблем.

Кризис в Германии

Первая мировая война заканчивается в 1918 году поражением Германии. По условиям Версальского договора, Германия должна выплатить огромные репарации. Миллионы людей теряют работу и обречены на нищенское существование. Инфляция неудержимо растет: к 1923 году деньги практически обесцениваются. Многие немцы озлоблены и мечтают отомстить. НСРПГ, небольшая политическая партия крайних националистов под руководством Адольфа Гитлера, заявляет, что во всех бедах виноваты евреи. Кроме того, Адольф Гитлер утверждает, что знает, как справиться с безработицей и бедностью.

5 *Гитлердің жақтастары көбеюде. 1930 жылы ұлтшылдар партиясына (НСНШП) 18,3% неміс дауыс береді.*

У Гитлера все больше сторонников. В 1930 году за нацистскую партию (НСРПГ) голосуют 18,3 % немцев.

1

Анна мен Марго әкесімен, 1931 жыл.

Анна и Марго с отцом, 1931 год.

«Төрт жасыма дейін Франкфуртте тұрдым»

Отто Франк

«1932 жылы шабуылшы жасақтар (қоңырқөйлектілер) «Еврей пышаққа қалғанда, олардың қаны тамады…» әнімен сап түзеп бара жатады. Мен бірден әйелімнен: «Бұл жерден қалай кетсек болады?» -деп сұрадым.»

Отто мен Эдит келекшектеріне қатты уайымдаулы. Ұлтшылдар күн санап күшейіп, қатуланып келеді. Оған қатар, экономикалық дағдарыс еселеніп, Отто жұмыс істейтін банктің жағдайы нашарлана түседі. Отто мен Эдит тұрған жерлерін тастап, өмір парақтарын жаңадан бастауға болатын жер табуды көздейді. Әрине, Марго мен Анна әке-шешесінің уайымынан хабарсыз.

2

1933 жылдың қазанында Анна мен Марго әжелері Холландермен Нидерланды мемлекетінің шекарасының маңындағы Аахенде (Германия) қалды.

В октябре 1933 года Анна и Марго остались с бабушкой Холландер в Аахене (Германия), недалеко от голландской границы

3

Анна, қазан 1933 жыл

Анна, октябрь 1933

4

Марго Франк, 1929 жыл. Сіңілісі Анна дүниеге келгенде, ол 3 жаста еді.

Марго Франк в 1929 году. Ей было три года, когда родилась ее сестра Анна.

«До четырех лет я жила во Франкфурте»

Отто Франк

«Уже в 1932 году штурмовые отряды (СА, коричневорубашечники) промаршировали мимо под песню «Когда еврейская кровь брызнет из-под ножа…» Я сразу же спросил свою жену: «Как нам уехать отсюда?»

Отто и Эдит очень беспокоятся о будущем. Нацисты становятся все более сильными и жестокими. Кроме того, усиливается экономический кризис, все хуже идут дела в банке, где работает Отто. Отто и Эдит хотят уехать и найти такую страну, где они могли бы начать жить заново. Марго и Анна, конечно, не догадываются о переживаниях своих родителей.

1

«Гитлер біздің соңғы үмітіміз».
Ұлтшылдар партиясының сайлау алды плакаты, 1932 жыл.

«Гитлер наша последняя надежда».
Предвыборный плакат нацистской партии (НСРПГ), 1932 год.

Гитлер сайлауда жеңіске жетеді

1932 жылы Германияда жұмыссыздар саны 6 миллионға жуықтады. Радикалды, антидемократиялық партияларды жақтаушы немістер саны артып келеді. Ұлтшыл-социалисттіктер дауыс берушілерді коммунистер сияқты барлық сұрақтың жауабын табатындықтарына иландырады. Саяси келіспеушіліктер жиі көше жанжалдарына ұласып жатты. 1932 жылы қарашада сайлауда 33,1% дауыс жинап, ұлтшыл-социалисттік партиясы жеңіске жетеді, олар парламенттегі ең үлкен партияға айналды.

2

Берлиннің кедей аймағы, 1932 жыл. Бір көшеде коммунистер мен ұлтшыл-социалисттер тұрады. Қабырғадағы жазу: «Бұл жерде біздің балаларымыз өліп жатыр».

Бедный район Берлина, 1932 год. Здесь на одной улице живут коммунисты и национал-социалисты. На стене написано: «Здесь медленно умирают наши дети».

3

Гитлер өз құрмет тұтушыларымен, 1932 жыл.

Гитлер со своими почитателями, 1932 год.

4

1932 жылы ұлтшылдардың әлі де қарсыластары көп. Бұл ұлтшылдар партиясына қарсылық білдіру шарасы.

В 1932 году у нацистов еще много противников. Это демонстрация против НСРПГ.

Гитлер побеждает на выборах

В 1932 году в Германии уже почти 6 миллионов безработных. Все большее количество немцев становятся сторонниками радикальных, антидемократических партий. Как коммунисты, так и национал-социалисты убеждают избирателей, что у них есть ответы на все вопросы. Все чаще и чаще политические разногласия выливаются в уличные потасовки. Победу одерживает партия национал-социалистов (НСРПГ): на выборах в ноябре 1932 года, набрав 33,1% голосов, она становится самой большой партией в парламенте.

5 Жұмыссыздардың Ганновердегі еңбек биржасындағы кезегі. Қабырғадағы жазу: «Гитлерге дауыс беріңіз».

Очередь безработных на биржу труда в Ганновере. На заборе надпись: «Голосуйте за Гитлера».

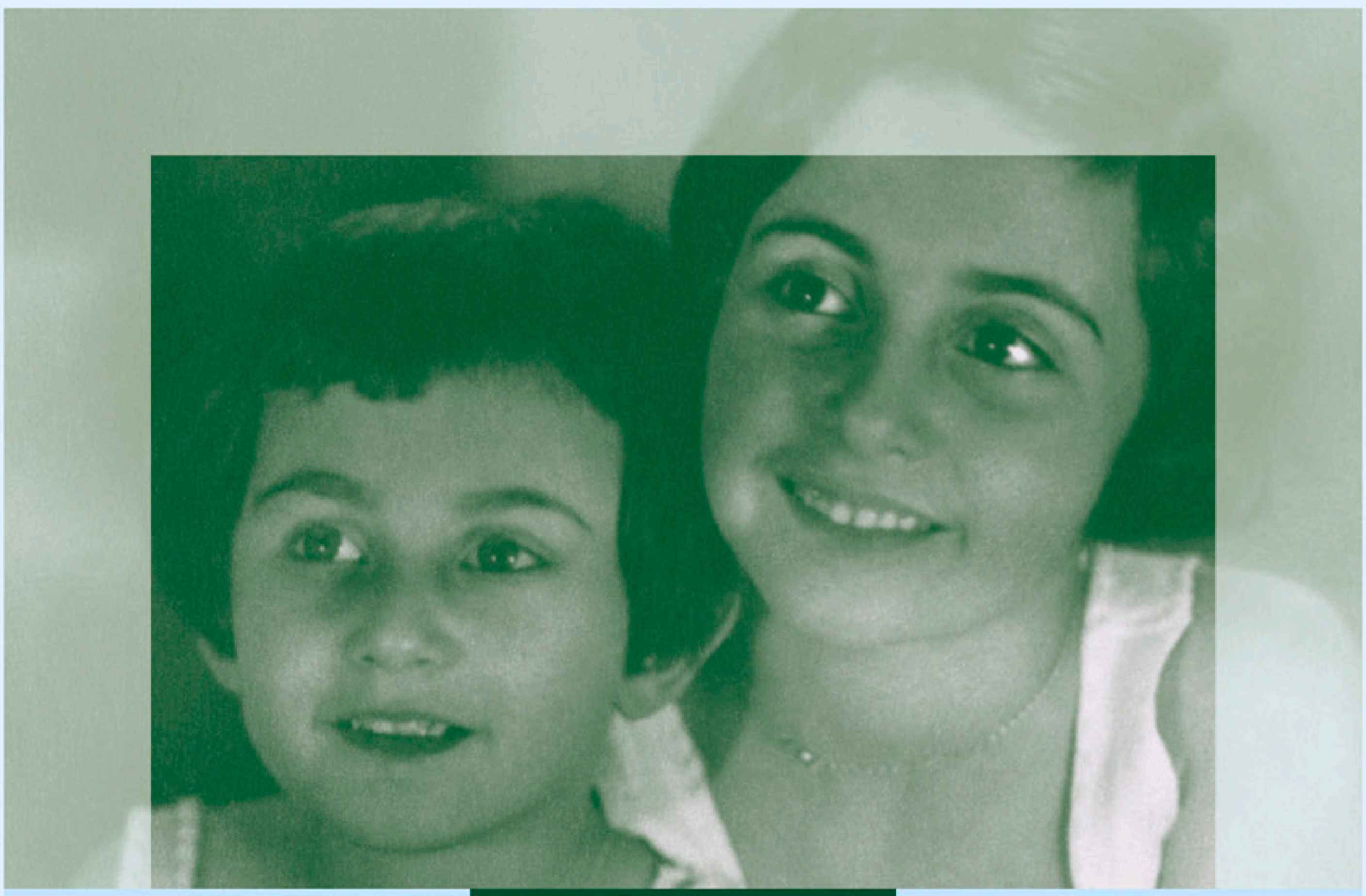

1 *Отто көшуге дайындалып жатқан шақта, Анна мен Марго аналарымен бірге Ахенде (Германия) тұратын апаларының қолында болды.*

Пока Отто готовит все для того, чтобы эмигрировать, Анна и Марго живут вместе со своей матерью у бабушки Холлендер в Ахене (Германия).

«Менің айналамдағы әлем күйреді…»

Отто Франк

«Менің айналамдағы әлем күйреді. Бірдене істеу қажет болды. Маған ауыр тисе де, Германияның бүкіл әлем емес екендігін ұғынып, бұл мемлекетті біржола тәрк етуге тура келді».

1933 жылдың 30 қаңтарында Гитлер Германияның канцлері болып тағайындалды. Жаңа билік көп ұзамай өзінің шынайы ниеттерін көрсетеді. Алғашқы антиеврейлік заңдар қабылданып, Германияда еврейлерді жаппай қудалау басталады.

Оттоның Германиядан кету уақыты келді. Ол іскерлік байланыстары бар Нидерландтан жұмыс іздейді. Жолы оң болып, Франктер отбасы Амстердамға көшеді.

2

1933 жылдың 30 қаңтарында Адольф Гитлер Германияның рейхканцлері болып тағайындалды.

30 января 1933 года Адольф Гитлер становится рейхсканцлером Германии.

3

Шетелдік бұқаралық ақпарат құралдары ұлтшылдардың еврейлерге қарсы езгісі жайлы көптеп жазады. Ұлтшылдар бұны еврейлік насихат ретінде танып, 1933 жылдың 1-ші сәуірінен барлық заңгер, дәрігер және сатушы еврейлерге бойкот жариялайды.

Иностранные средства массовой информации много пишут о насилии нацистов против евреев. Нацисты заявляют, что это еврейская пропаганда, и 1 апреля 1933 года объявляют бойкот всем юристам, врачам и лавочникам евреям.

4

Анна, Эдит және Марго Франк, 10 наурыз 1933 жыл. Франкфурттегі (Германия) Титц әмбебап дүкенінде жеке куәлікке фотоға түсірумен қатар салмақ өлшеуге мүмкін фото дүңгіршегінде.

Анна, Эдит и Марго Франк, 10 марта 1933. В универмаге Титц во Франкфурте (Германия) была фотокабинка с весами, в которой можно было взвеситься и сфотографироваться на паспорт.

«Мир вокруг меня рухнул…»

Отто Франк

«Мир вокруг меня рухнул. Нужно было что-то делать, и, хоть это и причиняло боль, мне пришлось осознать, что Германия – это еще не весь мир, и я покинул страну навсегда».

30 января 1933 года Гитлер становится канцлером Германии. Новая власть очень скоро демонстрирует свои истинные намерения. Принимаются первые антиеврейские законы, и в Германии начинается травля евреев.

Пришло время Отто Франку покидать Германию. Он пытается найти работу в Нидерландах, где у него имеются кое-какие деловые связи. Ему это удается, и семья Франков эмигрирует в Амстердам.

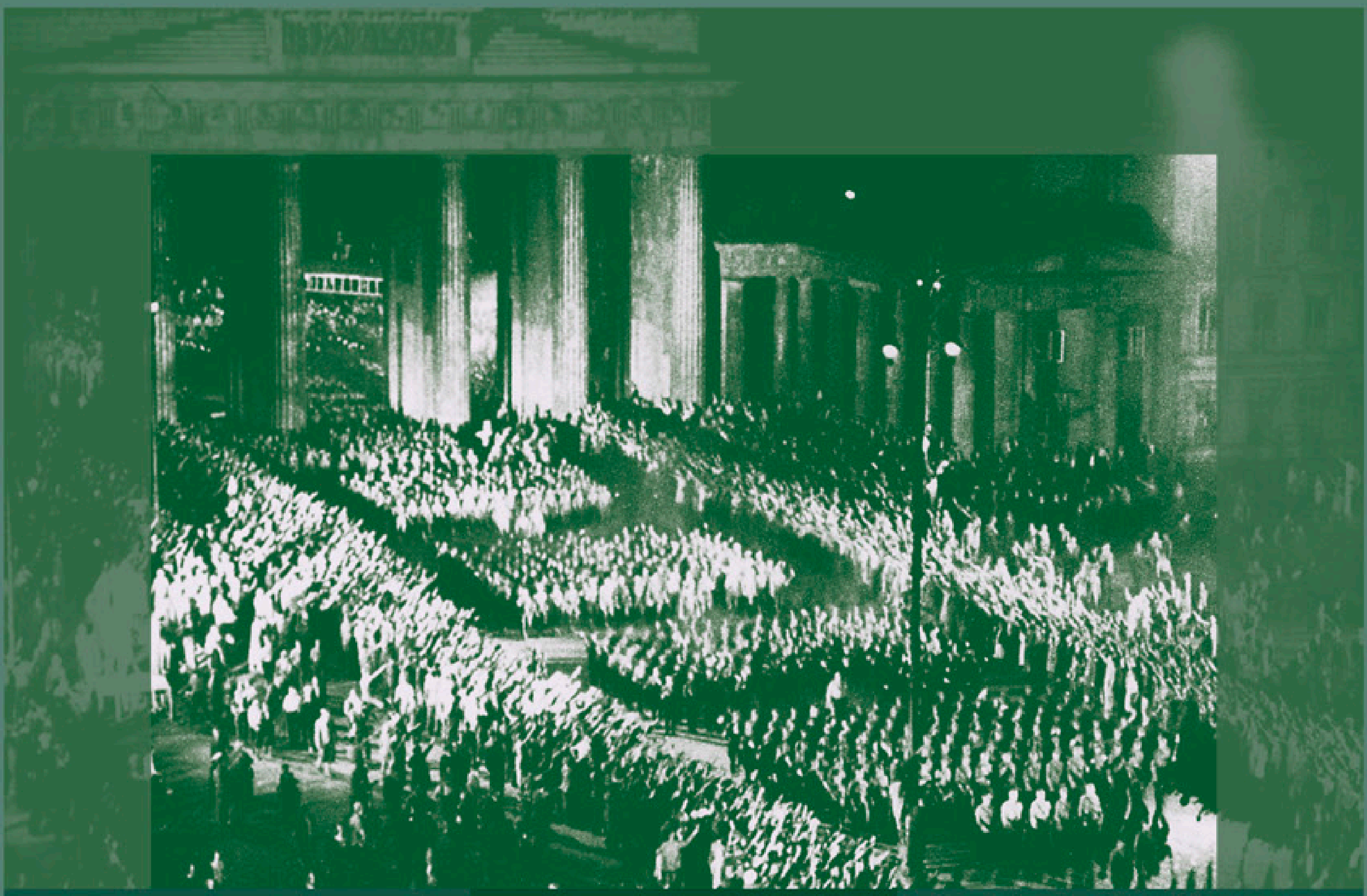

1 *Ұлтшылдардың шырақты шеруі. Берлин, 1933 жыл.*

Факельное шествие национал-социалистов. Берлин, 1933 год.

Диктатура

Ұлтшылдар енді тек еврейлерге ғана емес, басқа да саяси қарсыластарына қарсы шықты. Негізінен коммунистер мен социал-демократтар қуғынға ұшырап, олар абақтыға жабылып, жазалау лагерлеріне жөнелтіліп отырды. Өнердің, әдебиеттің, музыканың белгілі бір түрлеріне тыйым салынды. Кітаптар отқа тасталынды. Көптеген жазушылар, суретшілер мен ғалымдар елден қашты. Демократия жоққа шығарылыды. Ұлты еврей шенеуніктер мен мұғалімдерді жұмыстан шығарды.

2

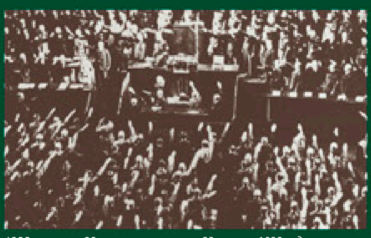

1933 жылдың 23 наурызында парламент халық қалаулыларының келісімінсіз Гитлердің мемлекетті жалғыз өзі басқару құқығын иемденуіне дауыс береді. Елден кете қоймаған және әлі тұтқынға алынбаған социал-демократтар ғана қарсы шыға алды. Ол кезде коммунистік партияның дәурені біткен еді.

23 марта 1933 года парламент голосует за то, чтобы Гитлер имел право управлять страной единолично, без согласия народных избранников. Против выступили лишь социал-демократы – те, кто еще не покинул страну и кого еще не арестовали. Коммунистическая партия к этому времени уже запрещена.

3

Көпшілік алдында кітаптардың өртелінуі, мамыр 1933 жыл. Көптеген кітаптардың авторлары еврейлерлер «антинемістер» аталынған.

Публичное сожжение книг в мае 1933 года. Авторы этих книг – многие из них евреи – именуются «антинемцами».

4

«Фюрер, біз сенімен біргеміз! Барлығы «Ия!» дейді
1933 жылдың ортасына қарай Германияда барлық саяси партияларға тыйым салынған. Бұдан былай жалғыз ұлтшыл-социалисттік партия ғана бар.

«Фюрер, мы с тобой! Все говорят «Да!»
К середине 1933 года все политические партии в Германии запрещены. Отныне существует лишь одна партия – НСРПГ.

Диктатура

Национал-социалисты выступают не только против евреев, но и против своих политических оппонентов. В основном, преследованиям подвергаются коммунисты и социал-демократы, которых бросают в тюрьмы и отправляют в концентрационные лагеря. Запрещают определенные произведения искусства, литературы и музыки. Книги сжигают на кострах. Многие писатели, художники и ученые бегут из страны. Демократия отменяется. Увольняют чиновников и учителей еврейской национальности.

5 *Саяси қарсыластардың тұтқынға алынуы, наурыз 1933 жыл.*

Арест политических оппонентов, март 1933 года.

1 *Анна Монтессори мектебінде, 1935 жыл.*

Анна в школе Монтессори, 1935 год.

«Нидерландда»

Анна Франк

«Біз еврей болғанымыздықтан, 1933 жылы әкем Нидерландқа қоныс аударды. Ол үйдің тосаптарына арналған жартылай дайын өнімдермен айналысатын «Опекта» голландық фирмасының басшысы болды».

Отто Франк үй тосаптарына арналған пектин («Опекта») сатылымымен айналысады. Франктер отбасы Амстердамның Мервейдеплейндегі жаңа үйлеріндегі пәтерге көшті. Көршілерінің арасында Германиядан қашқындар көп болды. Анна мен Марго мектепке барып, нидерландша тез үйреніп алды.

2

Отто Франк пен хатшысы Мип Хис. Мип оның қарамағында 1933 жылдан бастап жұмыс жасады.

Отто Франк и его секретарша Мип Хис. Мип стала работать у него в 1933 году.

3

Анна достарымен: Евой Голдберг (сол жақтан) және Санне Ледерман (ортасында) Мерведерплейнде (Амстердам), 1936 жыл.

Анна со своими друзьями, Евой Голдберг (слева) и Санне Ледерман (в центре) на Мерведерплейн (Амстердам), 1936.

4

Марго мен Анна достары Эллен Вайнбергер (сол жақтан екінші) және Габриэль Кан (оң жақтан). Фото Кан отбасының Амстердамдағы үйінде түсірілген, 1934 жыл.

Марго и Анна со своими друзьями Эллен Вайнбергер (вторая слева) и Габриэль Кан (справа). Фотография была сделана в доме семьи Кан в Амстердаме, 1934.

«В Нидерланды»

Анна Франк

«Из-за того, что мы евреи, отец в 1933 году переехал в Нидерланды. Он стал управляющим голландской фирмы «Опекта», которая занимается производством полуфабрикатов для домашнего варенья».

Отто Франк начинает заниматься коммерцией – продажей пектина («Опекта») для изготовления домашнего варенья. Семья Франков переезжает в квартиру, находящуюся в новых домах на Мервейдеплейн в Амстердаме. Среди их соседей все больше беженцев из Германии. Анна и Марго идут в школу и быстро овладевают нидерландским языком.

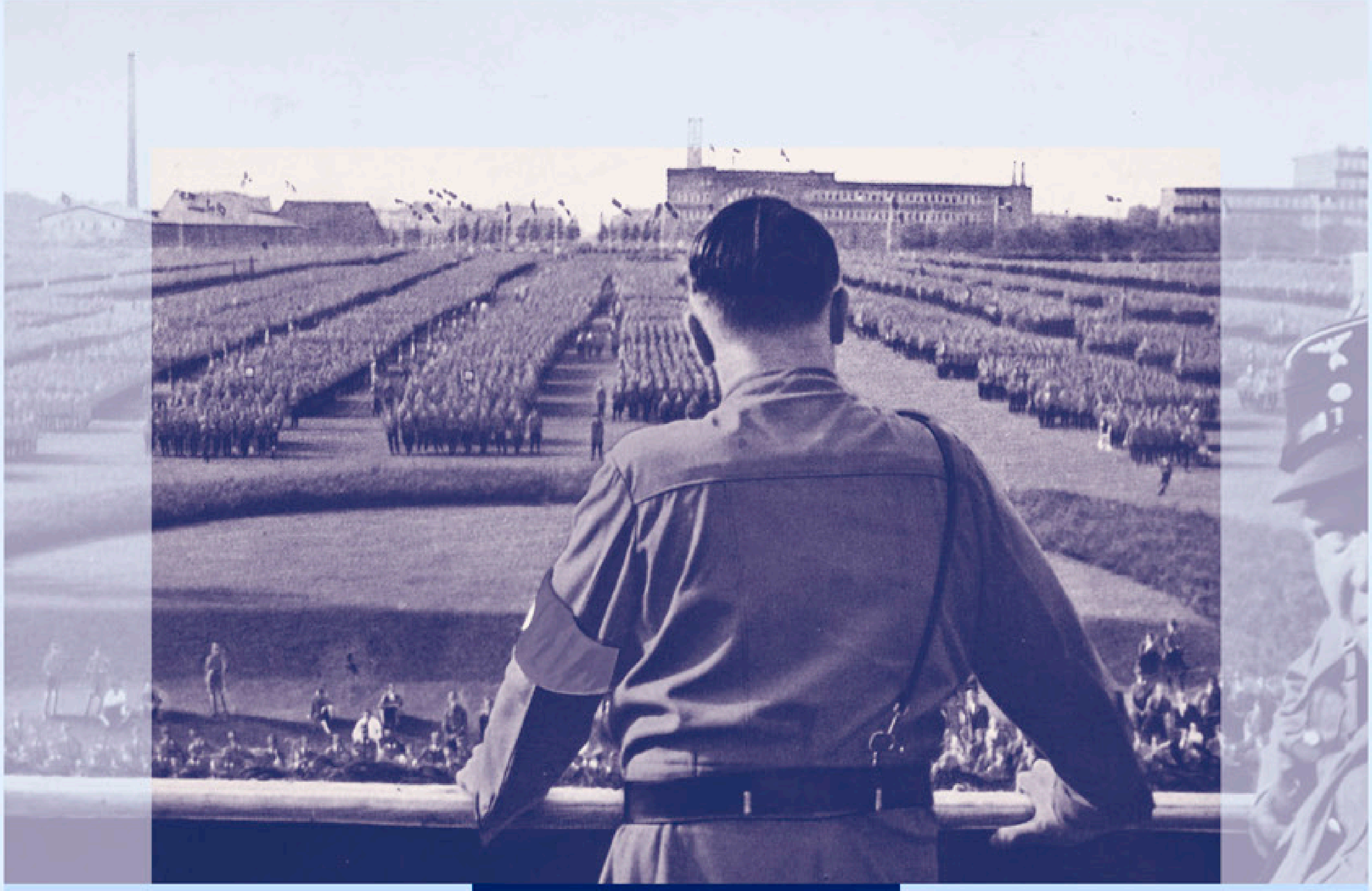

1 *Мықты ұйымдастырылған көпшілік жиындары қатты әсер қалдфрады.*

Отлично организованные массовые сборы производят сильное впечатление.

Германия ұлтшыл бола бастады

Ақыры Германияда «тыныштық пен тәртіп» орнады. Халық ахуалы жақсарды. Ұлтшылдар тәрбие мен білімге дең қойды, жас буынан жақсы ұлтшылдар шығаруды көздеді. Бұқаралық ақпарат құралдары (радио, газет, кино) тек ұлтшыл идеяларды насихаттады. Халық Гитлер мен оның партиясына үлкен ынтамен қарады. Қалыптасқан режимнің қарсыластары болса да, қуғын-сүргіннен, түрмеге жабылудан сақтанған олар үндемеді. Мүмкін боларлық антиеврейлік заңдар қабылданды. Мемлекет ішінде қарсылық жоқ.

2

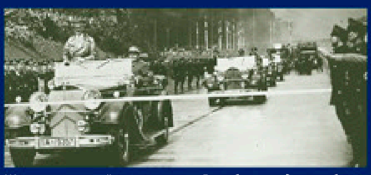

Жұмыссыздық жойылудың алдында; жұмыссыздар жол құрылысына, мемлекеттік мекемелерге, қоғамдық орындарға жалданды. Гитлер әскери өнеркәсіпті дамытуға нахар аударады, қомақты қаржыны әскерге бөледі.

Безработица идет на убыль; безработных нанимают на строительство дорог, государственных учреждений, они работают в общественном секторе. Гитлер также начинает развивать военную промышленность, вкладывает огромные средства в армию.

3

Кішісі де, үлкені де ынталы.

Маленькие и взрослые – все полны энтузиазма.

4

«Жастар өз көсеміне қызмет етеді»; «Барлық он жастағылар Гитлерюгендке» (Гитлердің жастарға арналған ұйымы).

«Молодежь служит своему вождю»; «Все десятилетние – в Гитлерюгенд» (организация молодежь Гитлера).

Германия становится нацистской

Наконец-то в Германии воцаряются «покой и порядок». Растет благосостояние населения. Огромное значение нацисты придают воспитанию и образованию, чтобы сделать из молодых людей хороших нацистов. Средства массовой информации (радио, газеты, кино) проповедуют только нацистские идеи.

К Гитлеру и к его партии народ относится с огромным энтузиазмом. Кое-какие противники режима еще остаются, но большинство из них, боясь преследований и тюремного заключения, хранит молчание. Принимаются всевозможные антиеврейские законы. Сопротивления в стране почти нет.

5 *Ұлтшылдар жас буын тәрбиесін толық бақылауға алды. Ұлдарға әскери рухты, қыздарға бала табу, үй шаруасымен айналысу құндылықтарын қалыптастырды.*

Нацисты стремятся к тотальному контролю над воспитанием молодого поколения. Мальчиков воспитывают в милитаристском духе; призвание девочек – рожать детей и быть образцовыми домохозяйками.

1 *Анна өз құрбыларымен құм үстінде, 1937 жыл. Сол жақтан Ханна, оңынан Санна.*

Анна со своими подружками в песочнице, 1937 год. Слева Ханна, справа Санна.

«Әне Анна, Ханна мен Санна келе жатыр»

Анна Франк

«Ханна мен Санна бұрында менің ең жақын құрбыларым болатын, бізді көргендердің бәрі үнемі: «Әне Анна, Ханна мен Санна келе жатыр» деп айтатын.»

Ханна Гослар мен Санна Ледерман – Берлиннен келген еврейдің балалары. Қашқындар саны өсіп келеді. Анна тұратын аймаққа қашқындар көптеп қоныс тігіп жатыр. Аннаның сыныптастарының жартысына жуығы – еврейлер.

Анна *Марго*

2

1935.

1936.

1937.

3

Анна Амстердамның түбінде орналасқан Ларендегі қала балаларына арналған жаздық лагерьде, 1937 жыл.

Анна в летнем лагере для городских детей в Ларене под Амстердамом, 1937 год.

4

Аннамен бірге біршама еврей балалары оқиды. Олардың көпшілігі – Берлиннің тумалары.

Вместе с Анной в классе учится много еврейских детей. Большинство из них – уроженцы Германии.

«Вон идут Анна, Ханна и Санна»

Анна Франк

«Ханна и Санна были раньше моими лучшими подругами, и все, когда нас видели вместе, всегда говорили: «Вон идут Анна, Ханна и Санна».

Ханна Гослар и Санна Ледерман – еврейские дети из Берлина. Беженцев становится все больше. В районе, где живет Анна, поселяется все больше людей, бежавших из Германии. Примерно половина одноклассников Анны – евреи.

1 *Ұлтшылдар өздерінің арийлік үстемдіктеріне сеніп, адамдарды «нәсілге» бөледі. Суретте баланың «нәсілдік белгілерін» бақылау үстінде.*

Нацисты делят людей на «расы», веря в превосходство своей «арийской». На фотографии изучают «расовые признаки» ребенка.

Нәсілдік заңдар

1935 жылы нәсілге қатысты заңдар қабылданады. «Таза қанды» немістер ғана мемлекеттің толыққанды азаматтары ретінде танылды. Қалғандарының құқықтары шектелді. Гитлердің идеалы – «таза» неміс «нәсілділер». Оның пікірінше неміс, «арийлік нәсілі» басқаларынан асқаны, жақсырағы. Ұлтшылдар үшін еврейлер тек қана «төменгісі» болып қана қоймай, сонымен қатар қауіпті ұлт саналды. Олардың ойынша бүкіл әлемнің «еврейлері» үлкен күшке ие және «арийлік нәсілді» құртуға тырысады. Еврейлерге әртүрлі шектеулер салынған, олардың мақсаты: еврейлерді қалған әлемнен алыстату.

2

Барлық мектептерде «Нәсілдік таным» сабағы енгізіледі.

Во всех школах вводится предмет »Расовое учение».

3

1939 жылы Гитлер «нәсілдің әлсіремеуі» мақсатында қандайда бір ақыл-ес немесе табиғи сырқаттары бар адамдарды өлтіруге тапсырады. 80 мыңнан аса жарымжан, соның арасында бұл қызда өлтірілді.

Чтобы предотвратить «ослабление расы», в 1939 году Гитлер дает поручение убивать людей, страдающих какими-то умственными или физическими недугами. Более 80 000 инвалидов, в том числе и эту девочку, убивают.

4

Ұлтшылдар қара нәсілділерді де «төменгі» тап ретінде көреді. Отызыншы жылдары Германияда 20 мыңға жуық қара нәсілділер тұрды. 1937 жылы 385 қара нәсілді балаларды жасырын ұрықсыздандырады.

Темнокожих нацисты также считают «низшими». В тридцатые годы в Германии живет около 20 000 темнокожих людей. В 1937 году тайно стерилизуют 385 темнокожих детей.

Расовые законы

В 1935 году принимают расовые законы. Только немцы с так называемой «немецкой кровью» являются полноправными гражданами. Права всех остальных ограничены.
Идеал Гитлера – «чистая» немецкая «раса». По его мнению, немецкая, «арийская раса» лучше всех остальных. Для нацистов евреи были не только «низшей», но и опасной нацией. Они считали, что «евреи» обладают большой силой по всему миру и стремятся уничтожить так называемую «арийскую расу».
На евреев налагаются всевозможные ограничения, преследующие одну цель: изолировать евреев от неевреев.

39 сыған балаларын Мульфигендегі «нәсілдік зерттеулерге» арналған Әулие Иосиф («St. Josefspflege») емханасына әкелді. 1944 жылы балалар Освенцимге жөнелтілді. Ол жерде біршамасы газданған камераларда қаза тапты. Қалғандарына медициналық тәжірбиелер қойылды. Бұл азаптан төрт 5 *бала ғана тірі шықты.*

39 цыганских детей привезли в больницу Св. Иосифа («St. Josefspflege») в Мульфингене (Германия) для так называемых «расовых исследований». В 1944 году детей из клиники отправили в Освенцим. Там большинство из них убили в газовых камерах. На других ставили медицинские эксперименты. Только четверо пережили это.

1 *Вондел саябағындағы Анна (сол жақтан екінші), қыс 1940-1941 жылдары. Мұз айдынында мәнерлеп сырғанау оның басты қызығушылықтарының бірі болды. Бұл Аннадан қалған фотосуреттердің ішіндегі конькидегі жалғыз фотосуреті.*

Анна (вторая слева) в Вондел парке зимой 1940-1941г. Фигурное катание было ее большим увлечением. Это единственное фото Анны на коньках, которое сохранилось.

«Бізді үрей бір минутқа болса да қалдырмады…»

Анна Франк

«Бізді үрей бір минутқа болса да қалдырмады, өйткені Германияда қалған барлық туыстарымыз Гитлердің антиеврейлік заңдарынан жапа шекті. 1938 жылғы қырғыннан кейін екі нағашы ағам Германиядан Солтүстік Америкаға қашты. Картаң апам біздің қолымызға көшіп келді. Ол кезде апам 73 жаста еді.»

Отто мен Эдит Франк Германиядан ауған басқа қашқындармен танысады. Олардың ішінде Германн мен Огюст ван Пелс, ұлдары Петер мен Фриц Пфеффер, болашақтағы қуғыннан Франктермен бірлесе жасырынады. ван Пелстер отбасы 1937 жылы Оснабрюктан қашқан. Германн ван Пелс Отто Франктың іскери серіктесі атанды. Аннаның ағасы сияқты Фриц Пфеффер Германиядан «Хрусталь түнінен» кейін кеткен.

2

Аннаның апасы, Роза Холлендер 1939 жылдың наурызында Германиядан Амстердамға қашып, Франктердің қолына барады. 1942 жылдың қаңтарында ол аурудан көз жұмады.

Бабушка Анны, Роза Холлендер бежит из Германии в Амстердам в марте 1939 года и поселяется у Франков. Она умерла от болезни в январе 1942 года.

3

Петер ван Пелс (ортасында) Оснабрюкенің еврей барлаушылар отрядындағы достарымен, 1936 жыл.

Петер ван Пелс (в центре) со своими друзьями из еврейского скаутского отряда в Оснабрюке, 1936 год.

4

Фриц Пфеффер қалыңдығы ШарлоттаКалеттамен, еврей емес. 1935 жылдан бастап Германияда еврейлер мен еврей еместер арасындағы некеге тыйым салынды. Голландияның неміс заңнамасының осыған байланысты бабын растайтындықтан, Нидерландта болса да некелерін тіркей алмады.

Фриц Пфеффер со своей невестой Шарлоттой Калетта, нееврейкой. Браки между евреями и неевреями были запрещены в Германии с 1935 года. В Нидерландах они так же не могли пожениться, так как в Голландии признают эту статью германского законодательства.

«Нас ни на минуту не покидала тревога…»

Анна Франк

«Нас ни на минуту не покидала тревога, ведь наши оставшиеся в Германии родственники страдали от гитлеровских антиеврейских законов. После погромов 1938 года два моих дяди (брата матери) бежали из Германии в Северную Америку. Моя пожилая бабушка переехала жить к нам. Ей тогда было 73 года».

Отто и Эдит Франк знакомятся с другими беженцами из Германии. Среди них Германн и Огюст ван Пелс, их сын Петер и Фриц Пфеффер, которые в дальнейшем будут скрываться вместе с семьей Франк. Семья ван Пелсов бежала из Оснабрюка в 1937 году. Германн ван Пелс стал деловым партнером Отто Франка. Как и дяди Анны, Фриц Пфеффер бежал из Германии после «Хрустальной ночи».

1 *Еврей қашқындары Антверпена айлағының «Сент-Луиса» бортында, Бельгия. 17 маусым 1939 жыл.*

Еврейские беженцы на борту «Сент-Луиса» в гавани Антверпена, Бельгия. 17 июня 1939 года.

Еврейлерді қудалау басталды

1938 жылдың 9-нан 10-на қараған түні, қазірде кеңінен «Хрустальді түн» деп аталынатын ұлтшылдардың еврейлерді жаппай қырып-жоюы орын алды. Мұның нәтижесінде 177 синагог (еврейлердің ғибадатханасы) жойылып, 7500 дүкен қиратылып, 236 еврей көз жұмды. 30 000-ға жуық еврейді тұтқынға алып, жазалау лагерлеріне жіберіледі.

Еврейлерге Германияда қалудың қаншалықты қауіпті екендігі түсінікті болды. Көбісі елден кетуге шешім қабылдайды. Сонымен қатар, көптеген мемлекеттер қашқындарды өздеріне қабылдамауға бекініп жатты.

2

1938 жылдың 10 қарашасының таңы. Берліндік Посдамер-штрассенің өткен-кеткендері көше бойындағы қиратылған еврей дүкендеріне тесіле қарауда. 10-на қараған түн «Хрустальді» атануы осы сынған, көше бойы шашылған терезе мен сөре сынықтары есебінен.

Утро 10 ноября 1938 года. Прохожие на берлинской Потсдамер-штрассе разглядывают разбитую витрину еврейского магазина. Ночь на 10 ноября была названа «Хрустальной» из-за разбросанных повсюду осколков разбитых окон и витрин.

3

«Хрустальді түннен» кейінгі Ольденбургтегі (Германия) еврейлердің тұтқынға алынуы.

Арест евреев в Ольденбурге (Германия) после «Хрустальной ночи».

4

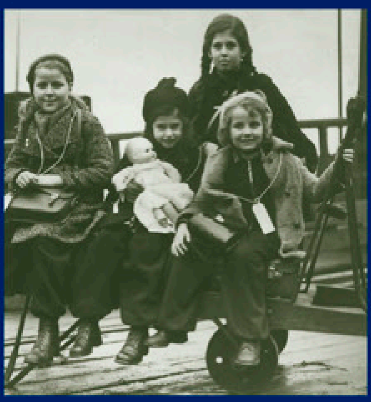

Англияға келген еврейдің қашқын балалары, желтоқсан 1938 жыл. Кей жағдайларда балаларға баспана табылып жатты. Бұлардың көбісі одан кейін ешқашан ата-аналарын көрмеген.

Еврейские дети-беженцы, приехавшие в Англию, декабрь 1938 года. В некоторых случаях детям убежище еще предоставляли. Большинство из них больше никогда не увидят своих родителей.

Начинается преследование евреев

В ночь с 9 на 10 ноября 1938 года нацисты организуют еврейский погром (так называемая «Хрустальная ночь»). В результате погрома уничтожено 177 синагог, разрушено 7500 магазинов, убито 236 евреев. Арестовывают и отправляют в концентрационные лагеря около 30 000 евреев.

Только сейчас становится понятным, насколько опасно евреям оставаться в Германии. Многие из них принимают решение покинуть страну. Вместе с тем все больше и больше стран закрывают свои границы для беженцев.

5 *Франкфуртте «Хрусталь түнінде» жанып жатқан еврей ғибадатханасы, 9-10 қараша 1938 жыл.*

Горящая синагога во Франкфурте-на-Майне во время «Хрустальной ночи», 9-10 ноября 1938 года.

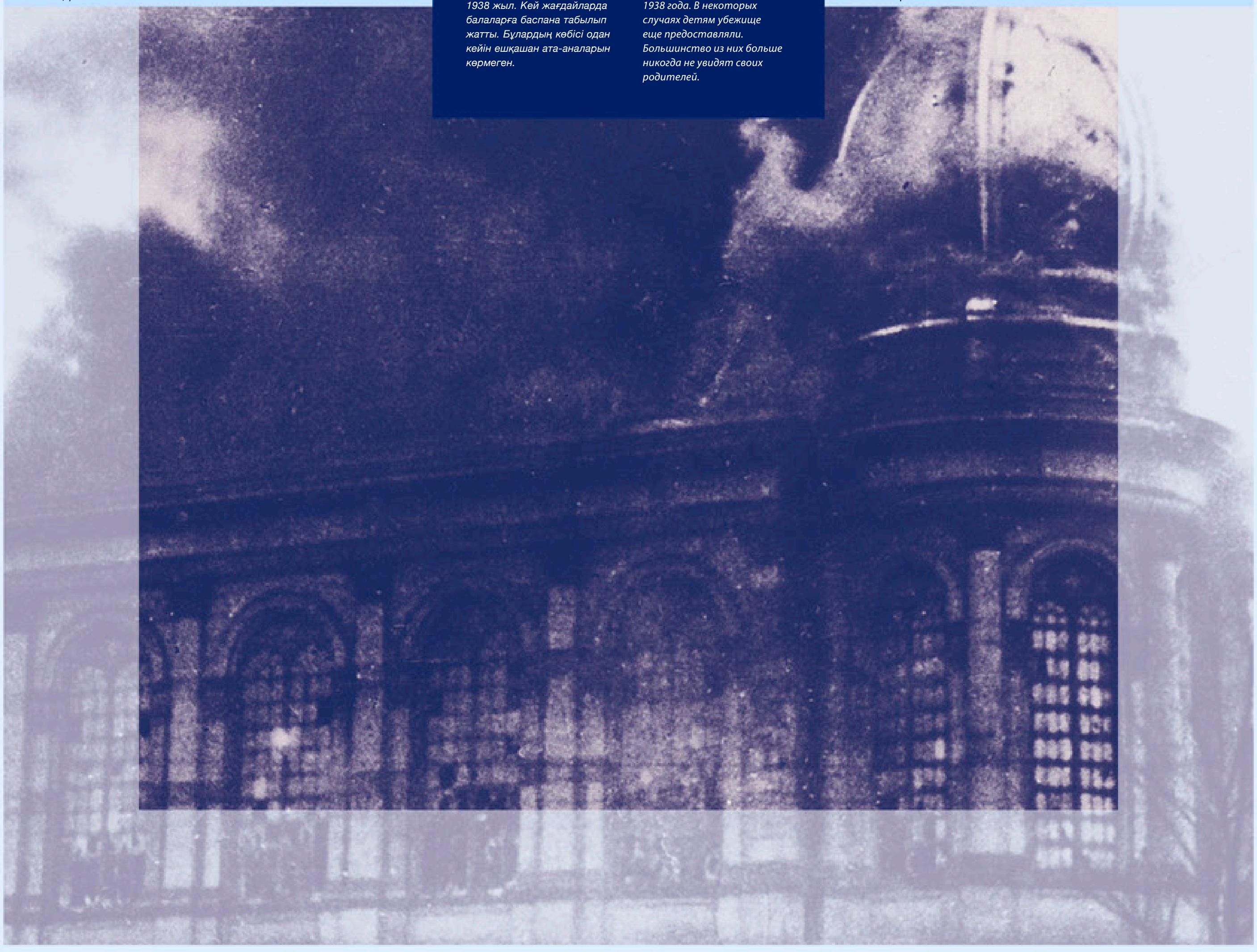

1 *1939 жылдың қыркүйегінде Екінші Дүниежүзілік соғыс бастауын алды.*

В сентябре 1939 года начинается Вторая мировая война.

Соғыс!

1939 жылдың 1 қыркүйегі Германия Польшаға басып кіреді. Әскер Польшаның көптеген облыстарынан жергілікті халықты ысырып тастап, неміс колонистері тұратын жерге айналдырады. Біршаматанымал поляк адамдары қаза тапты. Батыс Еуропада, Польшада болған сұмдықтар жайлы мағлұмат аз. 1940 жылдың мамырында соғыс Батыс бөлікке тарайды: неміс әскері Нидерланд, Бельгия мен ФРанцияны жаулайды. Ұлтшылдар бұл мемлекеттердің халқын (еврейлерден басқа) өз «нәсілдеріне» жатқызғандықтан, олар поляктардың кешкен сұмдығынан құтылады.
Жауланған бірінші жылдан бастап Нидерландда еврейлерді тіркеуге алды.

2

Жауланған поляк жерлерінде еврейлер қудалауға ұшырады. Оларды жұрт алдында кемсітіп қана қоймай, соққыға жықты. Жаулап алушылар төңкерістер ұйымдастырып, нәтижесінде мыңдаған адамдар қаза тапты.

На оккупированных польских землях евреев сразу же начинают преследовать. Их публично унижают и избивают. Оккупанты устраивают погромы, в результате чего гибнут тысячи человек.

3

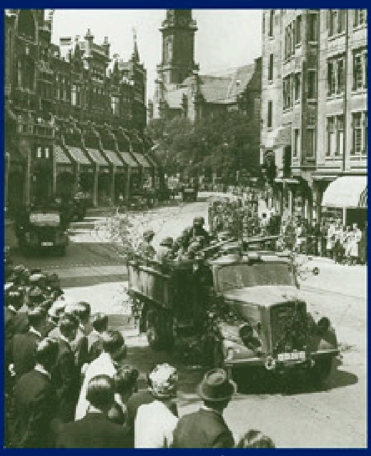

Отто Франктың кеңсесінің маңынан неміс әскерлері Амстердамға басып кірді. 16 мамыр 1940 жыл.

Вход немецких войск в Амстердам, недалеко от конторы Отто Франка. 16 мая 1940 года.

4

Ұлтшылдар голланддықтарға өз идеологияларын таңытпақшы. Алайда Нидерландтың болмашы ғана бөлігі басып алушылармен жақтас болды.

Нацисты пытаются привить голландцам свою идеологию. Однако лишь очень небольшая часть населения Нидерландов активно сотрудничает с оккупантами.

Война!

1 сентября 1939 года Германия вторгается в Польшу. Армия выселяет местное население из многих областей Польши – отныне здесь будут жить немецкие колонисты. Гибнут многие известные поляки. О творящихся в Польше ужасах в Западной Европе известно мало. Но в мае 1940 года война начинается и на Западе: немецкие войска оккупируют Нидерланды, Бельгию и Францию. Нацисты считают народы этих стран (за исключением евреев) представителями своей «расы», что спасает их от ужасов, которым подвергаются поляки.
В первый же год оккупации в Нидерландах начинается регистрация евреев.

5 *Варшава, 1939 жыл 14 қыркүйек. Поляк балалары Варшава аспанындағы неміс самолеттерін қорқынышпен бақылауда.*

Варшава, 14 сентября 1939 года. Польские дети с тревогой следят за немецкими самолетами в небе Варшавы.

1 *Франктер отбасы Мервейдеплейнде.*

Семья Франков на Мервейдеплейн.

«Еврейлердің басына ауыр күн түсті»

Анна Франк

«1940 жылдың мамырынан бастап жаймашуақ жақсы күндер артта қалды: басында соғыс жарияланды, сосын капитуляция, одан кейін немістер келді, еврейлердің басына ауыр күн түсті».

Анна он жасқа толған соң бірнеше айдан кейін Екінші Дүниежүзілік соғыс басталды. Отто мен Эдит бұл соғысқа Нидерланд араласпайды деп үміттенді, алайда 1940 жылдың 10 мамырында неміс жасағы Голландияға баса көктеп кірді. Көп ұзамай ұлтшылдар кімнің еврей, еврей емес екендігін анықтай бастайды. Бір жылдан соң жаулап алушыларға Нидерландтағы көптеген еврейлердің аты-жөндері мен мекенжайлары белгілі.

2

Анна (оң жақтан үшінші), әкесі (сол жақтан үшінші) және Амстердамда өткен Яна Хиса мен Мип Сантрушитцтің үйлену тойының өзгеде қонақтарымен, 16 шілде 1941 жыл.

Анна (третья справа), ее отец (третий слева) и другие гости на свадьбе Яна Хиса и Мип Сантрушитц в Амстердаме 16 июля 1941 года.

3

Аннаның 1940 жылғы мектеп кезіндегі фотосуреті, оның мұғалімі мен екі сыныптасы. Солдан оңға қарай: Марта ван ден Берг, мұғалімі Маргарет Гордон, Анна және Рела Саломон.

Школьное фото Анны в 1940 году, ее учительница и две одноклассницы. Слева направо: Марта ван ден Берг, учительница Маргарет Гордон, Анна и Рела Саломон.

4

Голландық ұлтшылдар Амстердамның еврейлер шоғырланған аймағында шереуілдеді. Еврейлермен төбелестерді тудырып отырды.

Голландские нацисты маршируют по еврейскому району Амстердама. Часто они провоцируют драки с евреями.

«Для евреев настали тяжелые времена»

Анна Франк

«Начиная с мая 1940 года, хорошие времена остались позади: сначала объявили войну, потом капитуляция, а потом пришли немцы, и для евреев настали тяжелые времена».

Через несколько месяцев после того, как Анне исполнилось десять лет, начинается Вторая мировая война. Отто и Эдит надеются, что Нидерланды в войну втянуты не будут, однако 10 мая 1940 года немецкая армия вступает в Голландию.
Очень скоро нацист ы начинают выяснять, кто еврей, а кто нет. Через год оккупантам известны имена и адреса большинства евреев в Нидерландах.

1 *Германиямен қатар, жауланған мемлекеттердегі еврейлер Давидтің сары жұлдызы тағуы керек болды.*

Как в самой Германии, так и в большинстве оккупированных стран, евреи должны носить желтую звезду Давида.

Изоляция

Еврейлердің тұрғылықты жері туралы ақпарат жиналған соң, келесі қадам олардың изоляциясы болды. Ұлтшылдар еврейлерге қарсы түрлі шараларды ұйымдастырып, сәйкесінше нәтижеге қол жеткізді. Еврей емес жұрт еврейлермен араласудан жүрексінді және керсінше.

Изоляция

После того как установлены адреса и имена евреев (регистрация), следующим шагом становится изоляция. Нацисты вводят все больше всевозможных антиеврейских мер, и это дает свой эффект. Многие неевреи больше не решаются общаться с евреями, и наоборот.

2

1941 жылы 427 еврей еркектерін тұтқындап, Маутхаузен лагерьіне айдатылғаннан соң, жаулап алушылар мен жергілікті жұрт арасында алғашқы қақтығыс орын алды. Еврейлердің қудалануына қарсылық көрсету ниетімен Амстердамның тұрғындары ереуіл бастап, екі күн өткеннен кейін жаулаушылардың қуғын-сүргінімен тоқтауға мәжбүр болады.

Первое столкновение между оккупантами и местным населением происходит в феврале 1941 года, после ареста и ссылки в концентрационный лагерь Маутхаузен 427 мужчин-евреев. В знак протеста против преследования евреев жители Амстердама и его окрестностей начинают забастовку, однако спустя два дня оккупанты разгоняют бастующих.

3

Жаулап алушылардың әмірімен жер-жерде «Еврейлерге болмайды» деген хабарламалар ілінеді.

По распоряжению оккупантов, повсюду расклеивают объявления «Евреи не допускаются».

4

«Винницадағы соңғы еврейдің атылуы», 25 тамыз 1942 жыл. Неміс әскерінің арнайы тобының офицерінің суреті – Кеңестік аймақта еврей, партизан, сыған мен коммунистерді мейлінше көбірек өлтіру тапсырылған. 1943 жылдың көктеміне қарай жүздеген мың адам өлтірілген, көбінесе еврей ұлтының өкілдері.

«Расстрел последнего еврея Винницы, 25 августа 1942 года». Фотография офицера немецкой айнзатцгруппы - в СССР этим войскам приказано убивать евреев, цыган, партизан и коммунистов. К весне 1943 года были убиты сотни тысяч человек, преимущественно евреев.

5 *1942 жылдың 3 мамырынан Нидерландтағы алты жастан асқан еврей балаларына Давид сары жұлдызын тағуға міндетеді.*

С 3 мая 1942 года в Нидерландах всех еврейских детей старше шести лет обязывают носить желтую звезду Давида.

1 *Анна Монтессори мектебінде, 1941 жыл.*

Анна в школе Монтессори, 1941 год.

«Антиеврейлік заңдар бірінен соң бірі шығарылды…»

Анна Франк

«Антиеврейлік заңдар бірінен соң бірі шығарылды, олар біздің бостандығымызды барынша шектеді. Еврейлер киімдеріне сары жұлдыз тағуы қажет; еврейлер велосипедтерін өткізуі керек; еврейлерге трамваймен жүруге тыйым салынады; еврейлерге машинамен жүруге болмайды, тіпті жекеменшік болсада; еврейлер дүкенге күндізгі үш пен бес аралығында ғана бара алады; еврейлер тек еврейлік шаштараздарға бара алады; еврейлерге кешкі сегізден таңғы алтыға дейін далаға шығуға рұқсат етілмейді».

Еврей балаларына арнайы еврейлерге арналған мектептерге баруына тура келді. Анна мен Марго еврей лицейіне ауысты. Еврейлерге жекеменшік мекеме иемдену рұқсат етілмейді. Сондықтан Отто Франк фирманың басшылығын өзі атқарып отырса да, ресми басқару шенін қызметкері Йоханнеса Клейманаға тапсырады. Фирманың атауы да өзгеріп, енді «Хис пен компания» деп Яна Хис пен күйеуі Мип аттарына қойылады.

Жасырын жоспар

Барлық антиеврейлік заңдардың түбінде Гитлердің Европадағы бар жоғы 11 миллион еврейдің көзін құрту жоспары тұрды. Бұл 1942 жылдың қаңтарында Берлиннің түбінде виллада Ванзей конференциясы атты ұлтшыл Германияның басшылығымен өткен қатаң құпиямен өткен жағдайда жоспарланған.

Еврейлер ештеңеден күдіктенбеуі керек. Олар қудалану лагерьлеріне жөнелтілгендей болуы қажет. Шыңына келгенде, олар «көздерін құрту лагерьлеріне» жіберілді. Мұндай лагерьлер Польшада бой көтерген.Олар адамдарды мейлінше тезірек және нәтижелі өлтіру мен мүрделерін өртеуге арналған. 1942 жылдың жазында ауқымды депортациялар орын алды. Көптеген еврейлер келе салып өлтірілді. Қалғандары болса қатал жұмысқа салынып, арып-азғаннан қайтыс болды.

Секретный план

За всеми антиеврейскими законами стоит план Гитлера: все 11 миллионов евреев Европы должны быть уничтожены. Этот план вырабатывается в обстановке строжайшей секретности на совещании высшего руководства нацистской Германии – на так называемой Ванзейской конференции на вилле под Берлином в январе 1942 года.

Евреи не должны ни о чем догадываться. Они должны будут отправиться в так называемые рабочие лагеря. В действительности же их будут отправлять в специальные «лагеря уничтожения». Эти лагеря построены в Польше. Они устроены так, чтобы как можно быстрее и «эффективнее» убивать людей и сжигать трупы. Летом 1942 года начинаются масштабные депортации. Большинство евреев убивают сразу после их прибытия. Остальные отправляются на каторжный труд и умирают от истощения.

2

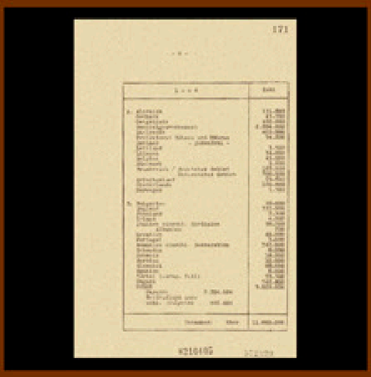

Ванзей конференциясы кезінде Европада тұратын еврейлер саны анықталды.

Во время Ванзейской конференции было подсчитано, сколько евреев живет в Европе.

«Антиеврейские законы следуют один за другим…»

Анна Франк

«Антиеврейские законы следуют один за другим, они всячески ограничивают нашу свободу. Евреи должны носить на одежде желтую звезду; евреи должны сдать свои велосипеды; евреям нельзя ездить на трамваях; евреям нельзя ездить на машинах, даже на своих собственных; евреи могут ходить по магазинам только с трех до пяти часов дня; евреи могут ходить только в еврейские парикмахерские; евреям запрещено выходить на улицу с восьми вечера до шести утра».

Еврейским детям приходилось ходить в специальные еврейские школы. Анна и Марго переходят в еврейский лицей. Евреям больше не разрешается иметь частные предприятия. Поэтому Отто Франк назначает директором фирмы своего служащего Йоханнеса Клеймана, но сам неофициально продолжает осуществлять руководство. Теперь иначе называется и сама фирма: «Хис и компания» – по имени Яна Хиса, мужа Мип.

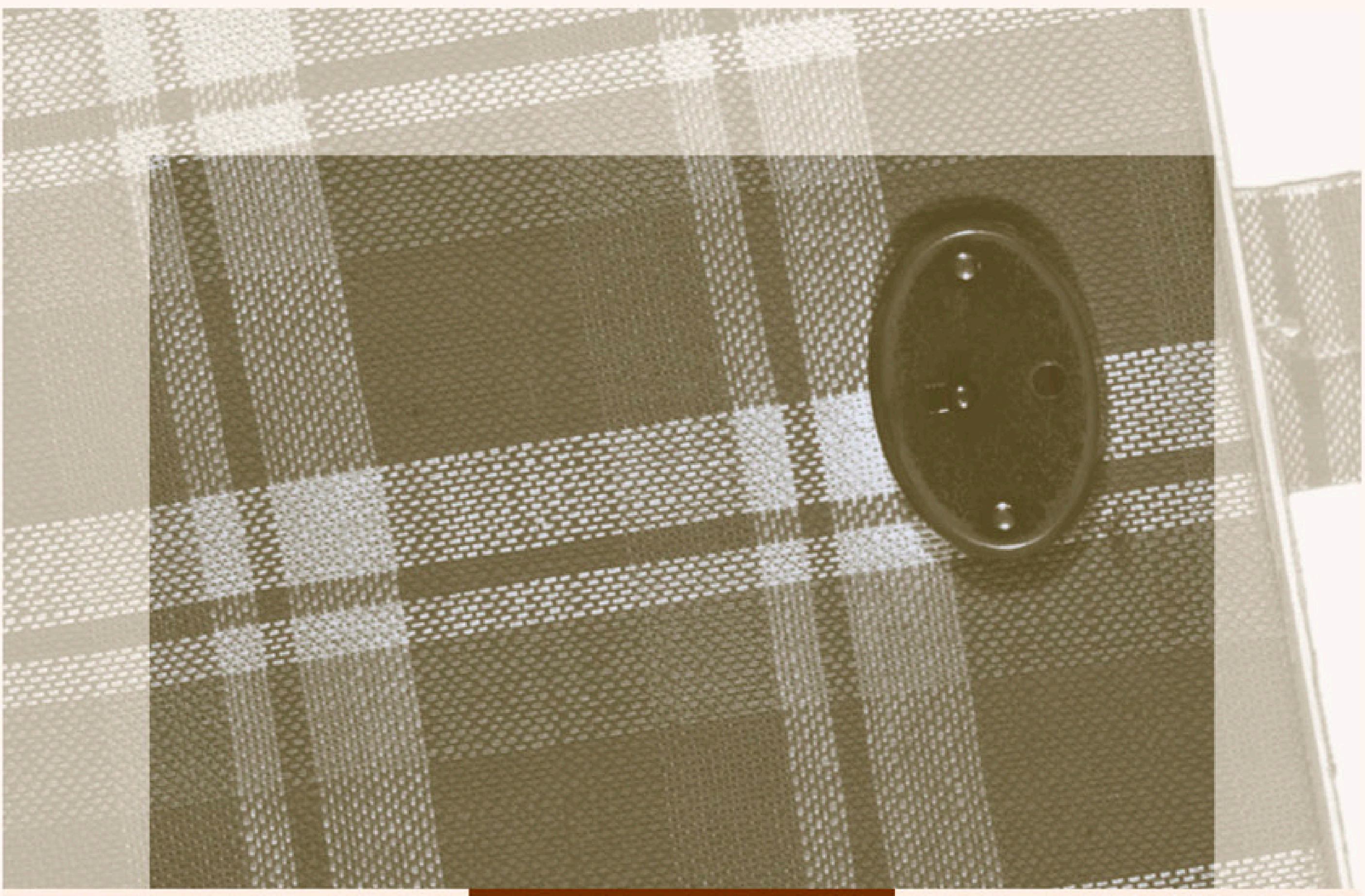

1 *Аннаның күнделігінен*

Дневник Анны.

«Саған сене алатыныма қатты үміттенемін…»

Анна Франк

«Саған сене алатыныма қатты үміттенемін, бұған дейін ешқашан ешкімге сенбегендей, менің қолдауыма айналатындай».

Бұл жазбаны Анна 1942 жылы 12 маусымда сыйға алған күнделігінің бірінші бетіне жазған. Күнделігінде ол хаттарын қияли құрбысы Киттиге жазады. Ол мектеп, достары мен құрбылары және бұған дейінгі өмірі жайлы баяндайды.Анна туған күнінен үш апта кейін өмірінің түбегейлі өзгеретінін сезбегенде.

2

Анна Франк, 1935-1942 жылдары.

Анна Франк, 1935-1942 годы.

3

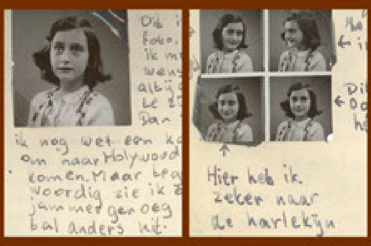

Аннаның күнделігі. Кей парақтарында жеке куәлігінің фотолары жапсырылып, астында жазбалар қалдырылған.

Дневник Анны. На некоторые страницы она наклеивала свои паспортные фотографии и подписывала их.

4

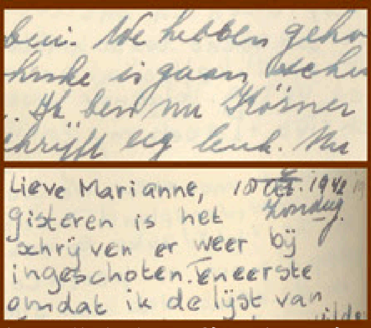

Анна күнделігін екі түрлі қол жазумен жүргізеді. Бірі баспа әріптерімен болса, екіншісі қиғаш бас әріптермен еді.

В дневнике Анна пишет двумя разными почерками. То она пишет печатными буквами, то наклонными прописными.

«Очень надеюсь, что смогу все тебе доверить…»

Анна Франк

«Очень надеюсь, что смогу все тебе доверить – так, как еще никогда никому не доверяла, и надеюсь, что ты станешь большой поддержкой для меня».

Анна написала это на первой странице своего дневника, который она получила на свой тринадцатый день рождения 12 июня 1942 года. В дневнике она пишет письма своей воображаемой подруге Китти. Она пишет о школе, о своих друзьях и подругах, о своей жизни до этого времени. Она не может представить, что всего через три недели после этого ее жизнь кардинально изменится.

1 *Марго Франк еврей лицейінде, желтоқсан 1941 жыл.*

Марго Франк в еврейском лицее, декабрь 1941 года.

«Мен қатты корқып кеттім:шақырту қағазы…»

Анна Франк

«Есікке қоңырау шалынды. Ол кезде мен дәліздегі тербелме-креслода күн астында оқу үстінде едім, дауысын естімедім. Бірақ уақыттан соң абыржулы Марго келді: «СС шақырту жіберді деді». Мен қатты қорқып кеттім: шақырту қағазының мәнісін әркім біледі. Көз алдыма бірден концлагерь мен жалғыз камералар келді…»

Аннаның туған күнінен соң үш апта өткенде, 1942 жылдың 5 шілдесінде, Марго полицияға баруға бұйырылған хат алады. Оны Германияның жұмысшылар лагеріне жіберуі керек. Бұл Аннаның ата-анасына күтпеген жағдай болмады. 1941 жылдың көктемінен бері Отто Франк өзінің фирмасы орналасқан Принсенхарттың біріндегі бос қоймаға бас сауғалауға дайындалып жүрген. Оның бұл жоспарынан тек сенімді деген қызыметкерлері хабардар болды. Уақыт өткізбей жасырын жерге көшу шешімі қабылданды.

2

Аннаның жеке куәлігінің фотосуреті, мамыр 1942 жыл. Болжаммен бұл оның соңғы фотосуреті.

Паспортное фото Анны, май 1942. Вероятно, это была ее последняя фотография.

3

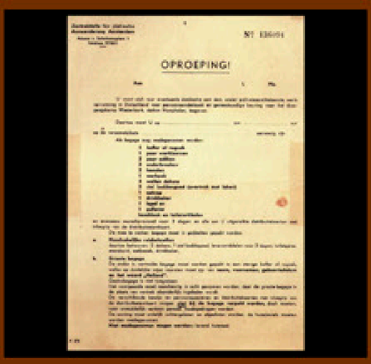

OPROEPING!

Еврейлерге шақыртуқағазы өздерімен алуға болатын заттар тізімімен келді.

Повестка, которую получали евреи, со списком вещей, которые они могли взять с собой.

4

Франктер отбасы келесі күні жасырынатын орынға көшетін болды. Сол күннің кешінде Мип Хис пен тағы да басқа көмекшілері оларға киімдер мен басқа қажетті дүниелер әкелді.

Семья Франков решает на следующий же день перебраться в тайное убежище. В тот же вечер Мип Хис и другие помощники переносят в пристройку одежду и другие вещи.

«Я страшно перепугалась: повестка…»

Анна Франк

«В дверь позвонили. Я не слышала звонка, я лежала на веранде в кресле-качалке и читала на солнце. Чуть позже в дверях появилась Марго, вся взволнованная: «Пришла повестка из СС». Я страшно перепугалась: повестка, каждый знает, что это значит. Сразу представила себе концлагеря и одиночные камеры…»

Через три недели после дня рождения Анны, 5 июля 1942 года, Марго получает повестку, в которой ей приказано явиться в полицию. Ее должны отправить в рабочий лагерь в Германии. Повестка не становится неожиданностью для родителей Анны. Уже с весны 1941 года Отто Франк активно готовится к тому, чтобы перебраться вместе со всей семьей в тайное убежище, пустующее складское помещение в задней части дома на Принсенхрахт, где располагается фирма Франка. В его планы посвящены только те сотрудники, которым он полностью доверяет. Принято решение перебираться в убежище незамедлительно.

1 *Отто Франктің фирмасы орналасқан Принсенхрахттағы ғимарат. Артқы жағында жалғаса салынған олардың жасырын панасы.*

Здание на Принсенхрахт, где находилась фирма Отто Франка. В задней части этого здания находится пристройка – тайное убежище.

«Жасырынуға таптырмас жер»

Анна Франк

«Жанама салынған пана –жасырынуға таптырмас орын.Дымқыл және жайсыз болғанына қарамастан, Амстердамда таптырмайтын құпия жер. Тіпті бүкіл Голландиядан табылмайды».

Құпия орын – Отто Франктің фирмасы орналасқан ғимараттың бос жатқан бөлігі. Біраз уақыттан кейін Франктер отбасының қасына ван Пелс пен Фриц Пфефферлер отбасы келіп қосылды. Жасырынған сегіз адам екі жыл бойы сыртқы әлемнен шектеліп өмір сүрді. Олардың өмірі қорқыныш пен үрейге, ұрыс-керіс пен ішпыстырарлық бірсарынға толы болды.
Отто Франктің төрт қызметкері тығылған сегіз адамды тамақ, киім мен кітаптармен қамтамасыз етіп отырды.

2

Жасырын баспана тұрғындары
Жители тайного убежища

Отто Франк

Эдит Франк

Марго Франк

Анна Франк

Германн ван Пелс

Огюст ван Пелс

Петер ван Пелс

Фриц Пфеффер

3

Көмекшілері
Помощники

Мип Хис

Виктор Куглер

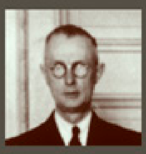

Йоханнес Клейман

Беп Фоскаул

«Идеальное место для укрытия»

Анна Франк

«Пристройка – идеальное место для укрытия. Может, здесь сыро и неуютно, но, думаю, лучшего тайника не найдется во всем Амстердаме. Нет, во всей Голландии».

Тайное убежище – пустующая часть здания, где располагается фирма Отто Франка. Впоследствии к семье Франков присоединятся семья ван Пелсов и Фриц Пфеффер. Почти два года, отрезанные от внешнего мира, проживут эти восемь человек в пристройке. Их жизнь полна страха и тревог, но в то же время и ссор и скучного однообразия. Четверо служащих Отто Франка, которым он доверяет, снабжают восьмерых скрывающихся едой, одеждой и книгами.

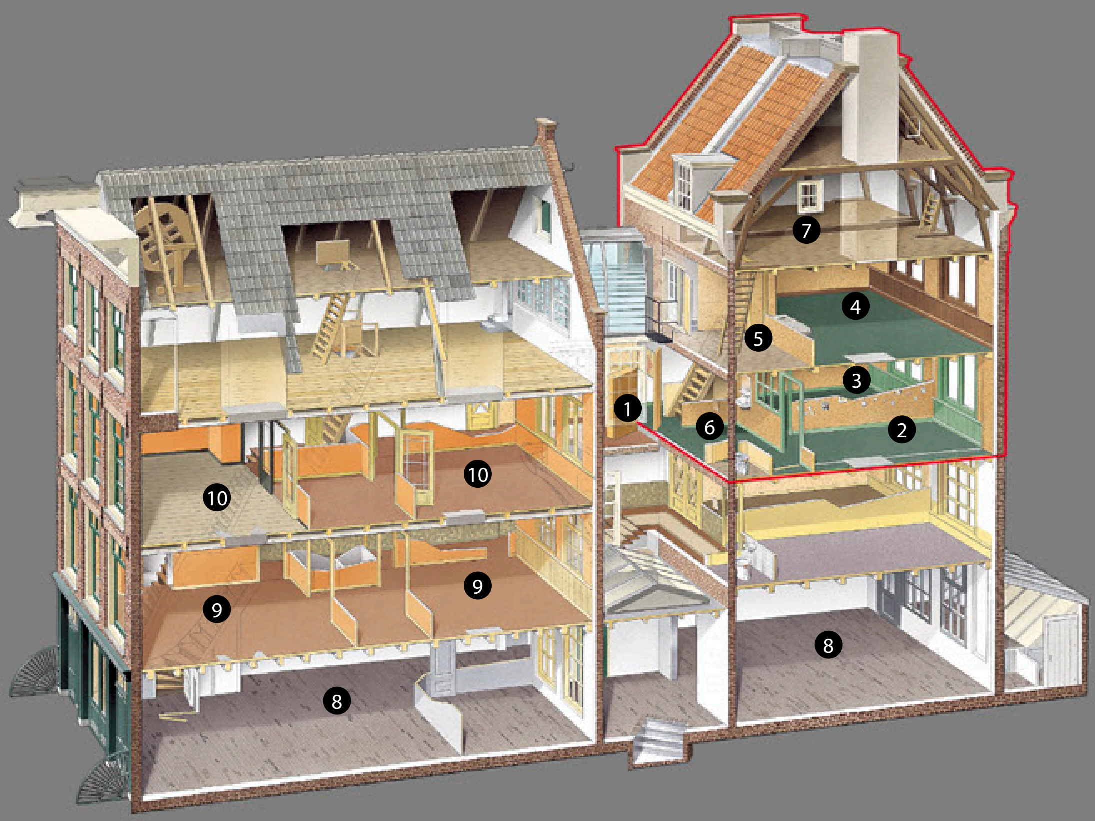

1 *Отто Франктің кеңсесі орналасқан ғимарат,Принсенхрахт 263 (2000 жылы). Ғимараттың артқы жағында жалғасқан жасырын баспана бар (қызылмен қоршалған).*

Здание, где находилась контора Отто Франка, Принсенхрахт 263 (в 2000 году). В задней части дома – пристройка, где располагалось тайное убежище (обведена красным контуром).

«Бізді тауып алып, атып тастайды деп қатты қорқамын»

Анна Франк

«Біздің енді сыртқа шыға алмайтындығымыз мені жанымдағылар байқаннан да бетер қынжылтады, сонымен қатар бізді тауып алып, атып тастайды ма деп қатты қорқамын».

Күндіз, кеңсе жұмыс істеп тұрғанда, бассауғалап отырған адамдар тыныштық сақтаулары қажет. Қойма жұмыскерлері ештеңе білмейді. Канализациялық құбыр қойма арқылы өткендіктен, күндіз әжетханаға мейлінше аз барған жөн. Терезе мықтап жабулы, көршілердің көзі шалып қалмас үшін көрпемен жабылған. Үйдің артқы бөлігіне апаратын есік жылжымалы кітап сөресімен тығулы. Тыныштық кездерінде Анна сабақ оқиды, басқаларымен ойнайды және күнделігіне жазбалар қалдырып отырады.

Үйдің артқы жағы

1 *Кітап сөресі.*
2 *Анны мен Фриц Пфеффердің бөлмесі.*
3 *Отто, Эдит пен Маргоның бөлмесі.*
4 *Германна мен Огюст ван Пелстің бөлмесі Оған қоса ас бөлме ретінде.*
5 *Петер ван Пелстің бөлмесі.*
6 *Жуынатын бөлме мен дәретхана.*
7 *Қойманың шатыры.*

«Опектаның кеңсесі»

8 *Қойма.*
9 *Қызметкерлерге кеңсе.*
10 *Қоймалық фирмалар.*

Задняя часть дома

1 *Книжный шкаф.*
2 *Комната Анны и Фрица Пфеффера.*
3 *Комната Отто, Эдит и Марго.*
4 *Комната Германна и Огюст ван Пелс. Также и столовая.*
5 *Комната Петера ван Пелса.*
6 *Ванная комната и туалет.*
7 *Складской чердак.*

Офис «Опекты»

8 *Склад.*
9 *Контора, где работали служащие.*
10 *Кладовые фирмы.*

2

Құпия орынның есігін жылжымалы кітап сөресі жасырып тұр.

Поворачивающийся книжный шкаф скрывает вход в тайное убежище.

3

Анна мен Фриц Пфеффердің бөлмесі. Анна қабырғаларды әр түрлі суреттермен әсемдеген. Бірнеше жылдар бұрын фильм түсірілімдері үшін бөлмелердің бассауғалаған кездегі қалпына қайта келтірді.

Комната Анны и Фрица Пфеффера. Стены Анна заклеила разными картинками. Несколько лет назад для съемок фильма восстановили обстановку в пристройке – так, как она выглядела, когда служила убежищем.

«Ужасно боюсь, что нас обнаружат и расстреляют»

Анна Франк

«То, что нам никогда нельзя выходить на улицу, угнетает меня больше, чем я могу выразить, и я ужасно боюсь, что нас обнаружат и расстреляют».

Днем, когда контора работает, люди в убежище должны соблюдать полную тишину. Работники склада ничего не знают. Канализационная труба проходит через склад, поэтому днем пользоваться туалетом нужно как можно меньше. Окна тщательно закрыты и завещаны одеялами – так, чтобы соседи не могли ничего увидеть. Дверь, ведущая в заднюю часть дома, спрятана за поворачивающимся книжным шкафом. Днем, в часы тишины, Анна учится, играет с остальными и пишет в своем дневнике.

1 *Анна күн сайын өз ойларын, сезімдерін және не бастан кешіп жатқандығы туралы жазып отырды. Біраз айлар өткеннен соң күнделік аяқталды. Ол енді Беп әкелген дәптерлерге жазып, жалғастырды.*

Почти каждый день Анна пишет о своих мыслях, чувствах и о том, что ей приходится переживать. Уже через пару месяцев дневник заканчивается. Она продолжает писать в тетрадях, которые ей приносит Беп.

«Барлығы дерлік көп ұзамай өлім құшады»

Анна Франк

«Уақытында жасырынып үлгермесе, ешкім осы тағдырдан құтыла алмайды. Кәрісі де, жасы да, тіпті сәбилер мен екіқабат әйелдер де – барлығы дерлік көп ұзамай өлім құшады».

Құпия орын мекендеушілері, «сыртқы әлемде» еврейлерді қудалап, ұстап жатқандығынан хабардар болады. Радио арқылы газдалған камералар жайлы да естиді. Олар қорқулы, өздерінің дәрменсіздігін сезгендей. Анна бұндайды көтере алмайды. Ол кейде басқаларға өзінің мінезін көрсетеді. Көбінесе түнеріп, берекесі кетіп жүреді. Ол басқалармен өзін алаңдататын көптеген дүние жайлы ауыз аша алмайды. Оның күндеоігі – оның ең жақын серігі.

2

Амстердамда тұтқындалған еврейлердің депортациясы, 1943 жылдың жазы. Анна өзінің құрбылары мен сыныптастарының ұсталғандары жайлы естиді. Сыбайлас көмекшілері басында сыртта болып жатқан өзгерістердің бәрін жеткізіп отырса, кейіннен тоқтатылады.

Депортация арестованных в Амстердаме евреев, лето 1943 года. Анна узнает, что ее подруг и одноклассниц тоже схватили. Вначале помощники еще рассказывают обо всем, что происходит. Позже уже нет.

3

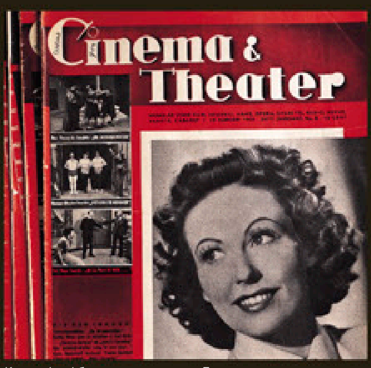

Көмекшілері бассауғалаған адамдардың көңіл-күйін көтеруге ниеттенеді. Олар тамақ, кітаптар, газет-журналдар әкеліп тұрады. Аннаға әсіресе «Кино мен театр» ұнайды.

Помощники пытаются поднять настроение жителям убежища. Они приносят еду, книги, газеты и журналы. Анне особенно нравится «Кино и театр».

4

Отто, Эдит пен Маргоның бөлмесі. Күндіз Анна көбінесе осында отырады, Фриц Пфеффер болса кішкене бөлмеде қалады.

Комната Отто, Эдит и Марго. Днем Анна обычно тоже сидит здесь, а Фриц Пфеффер остается в маленькой комнате.

«Все идут навстречу смерти»

Анна Франк

«Никто не может избежать этой участи, если не скроется вовремя. Никого не щадят. Старики, дети, младенцы, беременные женщины, больные – все, все идут навстречу смерти».

Жители тайного убежища узнают, что во «внешнем мире» преследуют и ловят евреев. По радио они слышат и о газовых камерах. Они напуганы и ощущают свое бессилие. Анна не может этого выносить. Она иногда груба по отношению к остальным. Часто она бывает мрачной, расстроенной. О многом она не может поговорить с другими. Ее дневник – это ее лучший друг.

1 *Анна күнделігіндегі жазбаларын жеке парақтарға көшіре бастады.*

Анна начинает переписывать свой дневник на отдельных листках бумаги.

«Күндердің күнінде журналист немесе жазушы бола алам ба?»

Анна Франк

«Күндердің күнінде журналист немесе жазушы бола алам ба? Мен бұған қатты үміттенемін. Қатты. Өйткені, мен қағаз бетіне ойларымды, арман-қиялдарымды түсіремін».

Анна өзінің жақсы жазатынын және жазуды жақсы көретінін түсінеді. 1944 жылдың 28 наурызында Лондоннан жеткен радиотрансляциядан голланд үкіметінің соғыстан кейін күнделіктер жинамақшы екенін естиді. Күнделігін соғыстан кейң кітап ретінде шығару үшін ол күнделігін қайта жазып шықпақ болады. Ол тіпті кітаптің атын да ойластырып қойды: «Жасырын орын».

Кеңес әскерінің Нормандиядан асқанын, жақындап қалғанынан хабардар болған құпия орын тұрғындарының бостандыққа деген үміттері қайта жанады.

2

Анна шағын әңгімелер жазып, кейде басқаларына дауыстап оқиды.

Анна пишет и небольшие рассказы и иногда читает их вслух другим.

3

Анна Петер ван Пелске ғашық болады.

Анна влюбляется в Петера ван Пелса.

4

Анна мен Петер уақыттарын көбінесе Петердің бөлмесінде өткізеді.

Анна и Петер часто проводят время вместе в его комнате.

«Стану ли я когда-нибудь журналисткой или писательницей?»

Анна Франк

«Стану ли я когда-нибудь журналисткой или писательницей? Я надеюсь на это, как я на это надеюсь! Ведь в том, что я пишу, я все могу запечатлеть, свои мысли, свои идеалы, свои фантазии».

Анна понимает, что она неплохо пишет и что ей нравится писать. 28 марта 1944 года в радиотрансляции из Лондона она слышит, что после войны голландское правительство намеревается начать собирать дневники. Она решает переписать свой дневник – так, чтобы после войны его можно было опубликовать как книгу. Она уже придумала название: «Убежище».

Жители тайного убежища вновь получают надежду на освобождение, ведь союзные войска высадились в Нормандии и подходят все ближе.

1 *Анна көп уақытын шатырда өткізеді. Ол өз қамы мен айналасындағы әлем туралы ойлайды.*

Анна проводит много времени на чердаке. Там она думает о самой себе и о мире вокруг нее.

«Күн өткен сайын қырып-жоятын күштің жақындап қалғанын сеземін»

Анна Франк

«Бұл уақыттың ауырлығы - арман-қиялдардың барлығы қорқынышты ақиқаттың астында басылып қалатындығында. Жүрегімде үміт оты сөнбегеніне қайран қаламын, оларым орындалмас, ақымақ армандар іспетті. Сондада ертеңіме, әлемде жақсы адамдарды бар екендігіне сенуден талмаймын. Барымды өлім, қайғы мен хаосқа толтырғым келмейді. Әлемнің шөл далаға айналып бара жатқанын көремін, күн өткен сайын бізді қырып-жоятын күштің жақындап қалғанын сеземін, миллиондаған адамдардың қайғысын білемін, сөйтсе де аспанға қарағанымда бұның бәрі өзгеретінін, зұлымдықтың жоғалатынын, әлемде бейбітшілік пен тәртіп орнайтынын білемін. Сондықтан армандарымнан бас тартпаймын, олардың орындалатын кезі әлі-ақ келеді!»

1944 жылы 1 тамызда Анна күнделігінде өзінің соңғы жазбасын қалдырды. Арада үш күн өткенде олардың қашқаны мен қорыққаны орын алды.

«Я все отчетливее слышу раскаты приближающегося грома»

Анна Франк

«Сложность этого времени в том, что идеалы, мечты, прекрасные ожидания полностью уничтожаются этой ужасной действительностью. Удивительно, что я еще сохранила какие-то свои надежды, хотя они и кажутся сейчас абсурдными и неисполнимыми. Но я все равно берегу их, несмотря ни на что, потому что я все еще верю в то хорошее, что есть в людях. Я не могу все строить на смерти, горе и хаосе. Я вижу, как мир медленно превращается в пустыню, я слышу раскаты приближающегося грома, который и убьет нас, я чувствую страдания миллионов людей, и все же, когда я смотрю на небо, я думаю, что все еще снова изменится к лучшему, что жестокость исчезнет, что в мире снова воцарятся мир и порядок. А пока я не откажусь от своих идеалов, возможно, еще придут времена, когда я их смогу осуществить!»

Последнюю запись в своем дневнике Анна делает 1 августа 1944 года. Тремя днями позже, 4 августа 1944, случилось то, чего так боялись все те, кто скрывался в убежище.

Сатқындық

1944 жылдың 4 тамызы жұма күні Принсенхрахтағы ғимараттың алдында машина келіп тоқтайды. Одан қаруланған бірнеше еркек шығып, қойма арқылы ішке беттеді. Әлдекім полицияға звондап, қоймада еврейлердің жасырынғанын мәлімдеген.

Карл Йозеф Зильбербауэр, австриялық ұлтшыл, тұтқынға алудың жетекшісі. Қадағандары – голландық полицейлер. Бассауғашылардың үстінен аңдаусызда түсті. Заттарын жинауға біраз уақыт беріледі. Зильбербауэр сөмкені жұлып алып, ішіндегі заттарды бір сілкін, бар ақша мен бағалы бұйымдарды өзіне алады. Аннаның қолжазбалары жерге шашылады. Тұтқындарды Амстердамның түрмесіне апарады.

Бірнеше сағат өткеннен кейін Мип Хис пен Беп Фоскаул құпия орынға келеді. Олар Аннаның жазбаларын табады. Барлық беттерді жинап, Мип барлығын өз столының тартпасына салады.

1

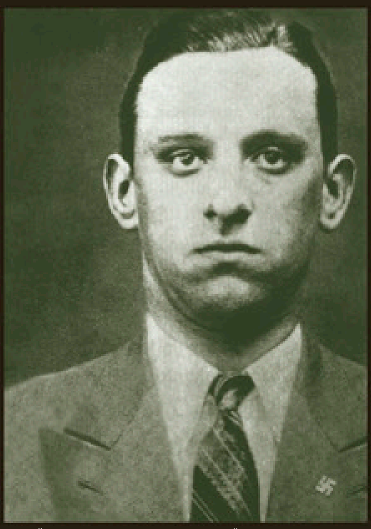

Карл Йозеф Зильбербауэр, СС офицері, тұтқындаудың жетекшісі. 19 жыл өткен соң, 1963 жылы оны Венада полицей болып істеп жүрген жерінен табылған. Оны уақытша жұмыстан алыстатқан, алайда сатқынның кім екендігін білмегендіктен, артынша жұмысқа оралуына рұқсат берілген. Полицияға кімнің хабарласқаны әлі күнге дейін жұмбақ болып қалды.

Карл Йозеф Зильбербауэр, офицер СС, который руководил арестом. Спустя 19 лет, в 1963 году, его обнаружили в Вене, где он работал полицейским. Его временно отстранили, но после того, как он заявил, что не знает, кто был предателем, ему разрешили вернуться к работе. Кто тогда позвонил в полицию, так никогда и не выяснилось.

2

Тұтқындарды неміс полиция бөлімшесіне жеткізеді. Арада төрт өткен соң олар Дренттегі Вестерборк лагеріне жіберіледі.

Арестованных привозят в отделение немецкой полиции. Спустя четыре дня их отправляют в пересыльный лагерь Вестерборк в Дренте.

Предательство

В пятницу 4 августа 1944 года перед зданием фирмы на Принсенхрахт остановилась машина. Несколько вооруженных мужчин вышли из нее и через склад зашли внутрь. Кто-то позвонил в полицию и сообщил: «Там прячутся евреи!»

Карл Йозеф Зильбербауэр, австрийский нацист, руководит арестом. Остальные – голландские полицейские. Жители убежища застигнуты врасплох. Им дают немного времени, чтобы они могли собрать свои вещи. Зильбербауэр хватает портфель и выбрасывает из него все содержимое, чтобы положить в него деньги и украшения. Листки с записями Анны рассыпаются по полу. Арестованных отвозят в тюрьму Амстердама.

Спустя несколько часов Мип Хис и Беп Фоскаул заходят в убежище. Там они находят записи Анны. Они собирают листки, и Мип кладет их в ящик своего стола.

1 *Вестерборк – арықарай шығысқа жөнелтілердің алдында Нидерландтен тұтқындалған еврейлерді ұстайтын лагерь.*

Вестерборк – лагерь, куда свозят почти всех евреев, арестованных в Нидерландах, перед их дальнейшей отправкой на восток.

«Біз не болып жатқанын білдік»

Отто Франк

«Біз қайта қауыштық, оған қоса жолға біраз азық берді. Жүргімізбен Вестерборкте мәңгілікке қалмайтынымызды сездік. Түбінде Польшаға депортациялатынымызды, Овенцимде, Треблинкеде, Майданекеде не болып жатқанынан хабардар болдық. Бірақ, орыстар Польшаға жетті емес пе? Соғыстың соншалықты ұзақ созылып жатқанынан, біздің ішімізде үміт оты әлі сөнбеген еді. Вестерборкке бара жатқан жолда, бізге сәті түсеме деп ниеттендік».

Вестерборкте мыңдаған тұтқын бар. Қашқында болғандарды депортациялауға өз еркімен келіп, берілмегені үшін айыпты деп танып, арнайы барақтарға жіберді.
Толы поездарды үнемі шығысқа жіберіп отырды. Төрт апта өткен соң Анна мен қалғандарын соңғы поездбен Вестерборктен Освенцимге жіберді.

2

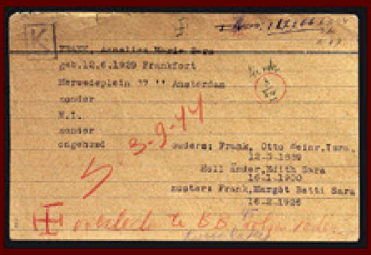

Вестерборктегі Анна Франктің тіркеу карточкасы.

Учетная карточка Анны Франк из Вестерборка.

3

1944 жылдың 3 қыркүйегінде 1019 адамға толы поезд жүрді. Тасымал қағаздары сақталған. Бұл парақтарда – Анна Франк пен қалған тығылған адамдардың аттары.

3 сентября 1944 года отправляется поезд с 1019 людьми. Транспортировочные листы сохранились. На этих страницах – имена Анны Франк и других жителей тайного убежища.

4

Вестерборктен жібертілу.

Отправление из Вестерборка.

«Мы знали, что происходило»

Отто Франк

«Мы снова были вместе, и нам дали кое-какую еду в дорогу. Сердцем мы уже чувствовали, что мы не останемся в Вестерборке навсегда. В конце концов, мы знали о депортациях в Польшу, и о том, что происходило в Освенциме, Треблинке и Майданеке. Но ведь русские были уже в Польше? Война шла уже так долго, что мы имели право хоть чуть-чуть надеяться на удачу. Пока мы ехали в Вестерборк, мы надеялись, что нам повезет».

В Вестерборке находятся тысячи заключенных. Скрывавшихся в убежище отправляют в специальные бараки для провинившихся, потому что они не явились добровольно для депортации. Регулярно отсюда на восток отправляются полные поезда. Через четыре недели Анна и остальные тоже должны уезжать – их отправят на последнем поезде, уходящем из Вестерборка в Освенцим.

5 *Тұтқындарды тауарларға арналған вагондарға отырғызады. Шамамен 70 адамды бір вагонға. Үш күнге созылған жол кезінде адамдардың ұйықтауға, тамақтануға, су ішуге мүмкіндіктері болмады, тіпті дәретке арнайы қойылған шелек қана болды.*

Заключенных сажают в товарные вагоны. Примерно по 70 человек в один. Дорога занимает три дня, у людей нет возможности лечь, им почти не дают есть и пить, одно ведро служит для всех туалетом.

1 *Өлім лагерьлеріне келіп түскенде, тұтқындар сұрыпталынады. Екіқабат әйелдерді, оң бес жасқа дейінгі балаларды, кәрілер мен ауруларды сол күні-ақ газдалған камераларға жіберіп, артынша кремациялайды. Қалғандарын ауыр жұмысқа салады.*

Сразу по прибытии в лагеря смерти производится селекция заключенных. Беременных женщин, детей в возрасте до пятнадцати лет, стариков и больных обычно в тот же день отправляют в газовые камеры, после чего кремируют. Остальных гонят на изнурительные работы.

«Тілмен айтып жеткізе алмаймын…»

Отто Франк

«Освенцимнің перронында отбасымды бөліп жатқандағы сезімімді тілмен айтып жеткізе алмайтындығымды сездім».

Поез Освенцимге 6 қыркүйектің түнінде келеді. Тұтқындар заттарын вагонда қалдыру керек. Еркектер мен әйелдерді перронда бөледі. Бұл Оттоның Эдит, Марго мен Аннаны соңғы рет көруі еді. Освенцим – адамдарды өлтіруге арналып салынған лагерьлердің бірі. Көрісін, ауруын, жастары жетпеген балаларды келе салып, газдалған камераларға жібереді. Мұндайға Аннамен келгендердің жартысынан көбі душар болды. Қалғандары, ішінде құпия орында тығылғандар бар, сұрыптаудан тірі қалып, жұмыс лагерьлеріне жөнелтілді. Қызыл әскердің шабуылынан, ұлтшылдар Освенцимді көшіре бастайды. Екі айдан соң Анна мен Маргоны Берген-Бельзендегі лагерьге көшірді.

2

Венгерлік еврейлер Освенцимнің перронында газдалған камераларға жөнелтілуге іріктелінеді.

Венгерские евреи на перроне в Освенциме проходят отбор для отправки в газовые камеры.

3

Камераларда қолданылған уланған газды (Циклон Б) ыдыстары.

Емкости с ядовитым газом (Циклон Б), который использовался в газовых камерах.

«Я больше не могу говорить…»

Отто Франк

«Я больше не могу говорить о том, что я чувствовал, когда уже на перроне в Освенциме мою семью разделили».

Ночью 6 сентября поезд прибывает в Освенцим. Заключенные должны оставить свои вещи в вагонах. На перроне разделяют мужчин и женщин. Это последний раз, когда Отто видит Эдит, Марго и Анну. Освенцим – один из лагерей уничтожения, построенных специально для того, чтобы убивать людей. Пожилых людей, больных и детей до пятнадцати лет сразу по прибытии отправляют в газовые камеры. Эта участь ждет более половины из тех, кто прибыл на одном поезде с Анной. Другие, в том числе и жители убежища, остались в живых после этой селекции, и их отправили в рабочий лагерь.
Из-за наступления войск Красной армии, нацисты начинают эвакуировать Освенцим. Через два месяца Анну и Марго перевозят в концентрационный лагерь Берген-Бельзен.

4 *Бірден өлтірілмеген тұтқындардың қолына сандар енгізеді. Шаштарын тақырлап алып, лагерьдің киімін береді.*

На руках заключенных, которых не убили сразу, накалывают номера. Их бреют наголо и выдают им лагерную одежду.

1 *Адамдарға лық толы Берген-Бельзен лагерінде көбісі аштық, суық пен аурулардан көз жұмады.*

В переполненном концентрационном лагере Берген-Бельзен голод, холод и болезни уносят жизни множества людей.

«Кезіндегі Анна емес…»

Ханна Гослар

«Берген-Бельзенде біз қайта қауыштық. Мен көрген Анна кезіндегі мен білетін Анна емес. Оның беті қайтқан. Бұл сұмдық еді. Ол бірден көзіне жас алып, маған: «Ендігі ата-анам жоқ» -деді. Егерде сол кезде әкесінің көзі тірі болса, оның тірі қалуға деген күші әлдеқайда көп болар ма деп жиі ойлаймын».

Ханна , Аннаның мектеп кезіндегі құрбысы, лагерьдің басқа бөлігінде болды. Олардың арасын тікенекті сым мен сабын бөлгендіктен, құрбылар көріс е алмадды. Анна Ханнаға, Марго екеуінің үнемі аштық пен жылы киімнің жоқтығынан қиналып жүргендігін айтады. Ханна шептен біраз киім-кешек пен тамаққа толы дорбаны лақтырады. Алайда, Маргоо мен Аннада күш қалмады. Екеуіде сүзек ауруына шалдығады. Көп ұзамай, 1945 жылдың наурызында, Марго мен Анна кезекпен көз жұмады.

1945 жылдың 15 сәуірінде Берген-Бельзенді ағылшын әскерлері келіп босатады.

2

Анна мен Марго Вестерборк пен Освенцимнен кейін Берген-Бельзеннен бірақ шықты.

После Вестерборка и Освенцима Анна и Марго оказываются в Берген-Бельзене.

3

Лагерьді босатқан ағылшын әскерлері есеңгіреп қалды. Лагерь өлікке толы болды. Лагерь қарауылшыларына қаза тапқандарды жерлетеді.

Британские солдаты, освободившие лагерь, были шокированы. Повсюду были трупы. Они заставили бывших лагерных конвоиров похоронить погибших.

«Это была уже не та Анна…»

Ханна Гослар

«В Берген-Бельзене мы снова встретились. Это была уже не та Анна, которую я когда-то знала. Она была уже сломлена. Это было ужасно. Она сразу же расплакалась и сказала мне: «У меня больше нет родителей». Я всегда думаю, что если бы Анна знала тогда, что ее отец еще жив, у нее было бы больше сил, чтобы выжить».

Ханна, школьная подруга Анны находится в другой части лагеря. Потом их разделяют заграждением из колючей проволоки и соломы, и подруги больше не могут видеть друг друга. Анна рассказывает Ханне, что они с Марго все время страдают от голода и что у них нет теплой одежды. Ханна перекидывает через заграждение пакет с кое-какой одеждой и небольшим количеством еды. Но у Марго и Анны больше нет сил. Обе заболевают тифом. В марте 1945 года они умирают, Анна вскоре после Марго.

15 апреля 1945 года Берген-Бельзен освобождают британские войска.

4 *Берген-Бельзеннің босатылуынан кейінгі әйелдер барағы.*

Женский барак, вскоре после освобождения Берген-Бельзена.

1 *Бірнеше ауқымды өлім лагерлері.*

2

Несколько крупнейших концентрационных лагерей и лагерей уничтожения.

«Менің жалғыз үмітім»

Отто Франк

«Менің балаларым – менің жалғыз үмітім. Олар тірі және жақын арада қауышамыз деген сеніммен өмір сүремін. Тек балаларым, олар бәрінен қымбат».

Осы жолдарды бостандық алып, үміті үзілген Отто Франк Базельдегі анасына жазған. Кездейсоқ жағдайдың арқасында ол Освенцимнен тірі қалған. Ол – совет әскерлері босатқан тірі қалғандардың бірі.Күш жинап, қалпыныа келген соң ол Амстердамға беттейді. Әлі де жалғасып жатқан соғыстың кесірінен оның сапары төрт айға созылып, Польшадан Украинаға, Одессадан Марсельге бағыт алады. Жол жөнекей Эдиттің өлгенін естиді, балалары туралы ақпарат ала алмағандықтан, олардың тірі екендігіне үміттенеді.

Отто Франк – жасырын баспанада бассауғалағандардың арасындағы аман қалған жалғыз жан. 1945 жылдың 27 қаңтарында Кеңес әскерімен босатылған.

Отто Франк – единственный выживший из прятавшихся в тайном убежище. Освобождён 27 января 1945 года Советскими войсками.

1945 жылы 6 қаңтарында Эдит Франк әбден әлсіреп, көз жұмады.

Эдит Франк умирает от истощения в Освенциме 6 января 1945 года.

Марго Франк Берген-Бельзенде сүзек ауруынан көз жұмды, ақпан 1945 жыл.

Марго Франк умирает от тифа в Берген-Бельзене в феврале 1945 года.

Анна Франк Берген-Бельзенде біраз күн салмай Маргоның артынан өледі.

Анна Франк умирает от тифа в Берген-Бельзене через несколько дней после Марго.

Герман ван Пелс Освенцимдегі газдалған камерада өледі. (1944 жылдың қазан-қараша айлары).

Германна ван Пелса убивают в газовой камере в Освенциме через несколько дней после его прибытия (октябрь или ноябрь 1944 года).

1945 жылдың мамырында Огюст ван Пелс Терезиенштадтқа бағытталған жолда қаза табады.

Огюст ван Пелс умирает в апреле или мае 1945 года по пути в концентрационный лагерь Терезиенштадт.

1945 жылдың 5 мамырында Петер ван Пелс Маутхаузендегу лагерьде жан тапсырады.

Петер ван Пелс умирает в концентрационном лагере Маутхаузен 5 мая 1945 года.

1944 жылдың 20 желтоқсанында Фриц Пфеффер Нойенгамдегі лагерьде көз жұмады.

Фриц Пфеффер умирает в концентрационном лагере Нойенгамме 20 декабря 1944 года.

«Моя единственная надежда»

Отто Франк

«Мои дети – это моя единственная надежда. Я живу уверенностью, что они еще живы и что мы скоро увидимся снова. Только дети, дети важнее всего».

Так пишет отчаявшийся Отто Франк своей матери в Базель после своего освобождения. По чистой случайности Отто пережил Освенцим. Он – один из немногих, кого советские солдаты нашли живым. Как только его силы немного восстанавливаются, он отправляется в Амстердам. Этот путь занимает четыре месяца, поскольку много где в Европе все еще идут бои, и из Польши он попадает в Украину, где из Одессы вместе с другими освобожденными он отправится в Марсель. В дороге он узнает, что Эдит умерла, но он ничего не знает про своих детей и надеется, что они еще живы.

1 *Отто Франк өзінің лагерьдегі нөмерін көрсетіп тұр.*

Отто Франк показывает свой лагерный номер.

«…балаларымның өлімі»

Отто Франк

«Әртүрлі лагерьлерден оралып жатқан азын-аулақ адамдардың тобырынан мен үнемі Марго мен Анна жайлы хабар сұрадым. Берген-Бельзенде олармен бірге болған апалы-сіңілі қыздарды кез қылдым. Олар маған балаларымның соңғы азабы мен өлімі туралы баяндады».

Оттоның жаны күйреді. Бұғанға шекті Аннаның күнделігін сақтап келген Мип Хис Оото Франкке «Бұл сіздің қызыңыздың мұрасы» -деп, Аннаның күнделігін табыстайды.

2

Оттоның қайғырғаны соншалық, күнделікті ашып оқуға шамасы жоқ. Уақыт өте келе күнделікті оқымақ болып, оны бастап, тоқтай алмайды: «Көз алдыма мен жоғалтқан емес, мүлдем бөлек Анна келді. Мен елестетпеген сондай тұңғиық ойлар мен сезімдерге толы…»

Сначала Отто настолько сломлен горем, что не может заставить себя прочитать дневник. Через некоторое время, когда он начинает читать, он уже не может остановиться: «Передо мной предстала совсем другая Анна, не та моя дочь, которую я потерял. Такие глубокие мысли и чувства, я не имел ни малейшего представления…»

3

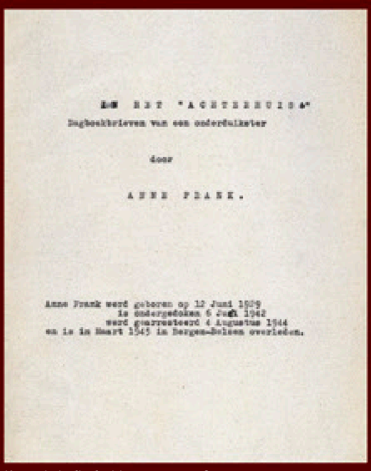

door

ANNE FRANK.

Күнделіктің бір бөлігін басып шығып, туыстары мен ддостарына оқытады. Барлығы да Оттоның күнделікті жұрт алдында жариялауы керек деп шешеді.

Он перепечатывает часть дневника и дает прочитать своей семье и некоторым друзьям. Они считают, что Отто должен опубликовать дневник.

«…смерть моих детей»

Отто Франк

«Снова и снова из разных концентрационных лагерей возвращались небольшие группки людей, и я постоянно пытался что-то разузнать о Марго и Анне. Наконец я встретил двух сестер, которые вместе с ними были в Берген-Бельзене. Они рассказали мне о последних страданиях и о смерти моих детей».

Отто сломлен. Мип Хис, хранившая все это время дневник Анны, передает его Отто Франку со словами: «Это наследие Вашей дочери».

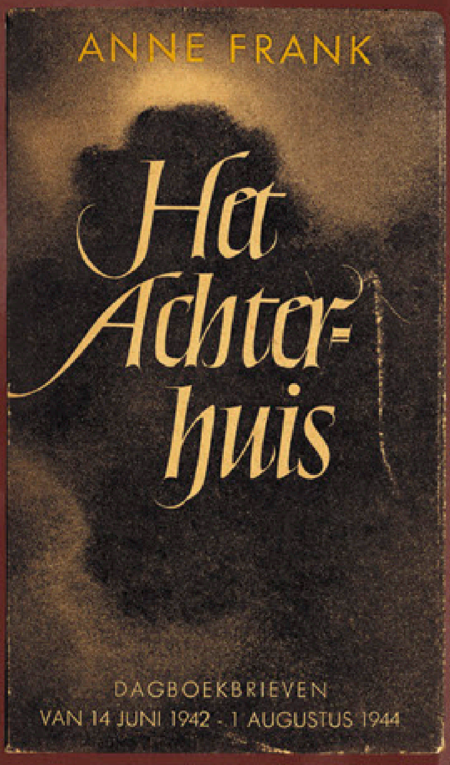

«танымал жазушы болу…»

Анна Франк

«Менің көкейтесті арманым – реті келгенде журналист болып, сосын танымал жазушыға айналу. Не де болса, соғыстан кейін «Жасырын орын» атты кітап шығарамын»

1947 жылы маусымда, соғыстан кейін екі жыл өткенде Анна Франктің «Жасырын орын» («Het Achterhuis»). атты кітабы жарық көрді. Алғашқы тиражы тез сатылып кетеді. Басқа да басылымдары шығады. Шетелдің басылымдары күнделікке қызығушылық танытады.

1955 жылы күнделіктегі оқиға желісі бойынша пьеса қойылады. Спектакль үлкен қошеметке ие болады. Артынша лық толы залдар жинаған толық метражды фильм түсіріледі.

Күнделік әлемнің 60 тіліне аударылып, шамамен 30 миллион кітабы сатылады, Анна Франктің құрметіне мектеп пен көше атаулары берілген.

Күнделікті миллиондаған адам оқиды. Барлығы дерлік Аннаның тұрған жерін өз көздерімен көргілері келеді.

Көпшілік үшін Анна Франк Холокост символына айналды, жоспарлаған алты миллион адам өлімі.

«Күнделік беттерінде теңі жоқ ең ауыр Холокост трагедиясы мен еркін халықтардың уақытында тоталитарлық режимге қарсы шықпағаны үшін төлеген ақысы сипатталады».

Йехуда Лев

1 *1960 жылғы Отто Франк, Анна Франктің Үйінің ашылуына дейін. Отто көпшілікке жасырын үйді ашып қана қоймай, одан да асқарын аңсайды. Ол бүкіл әлем жастарының басын біріктіретін білім беру ұйымының негізін қалайды.*
Отто Франк 91 жасқа келген шағында 1980 жылы қайтыс болды.

© Арнолд Ньюуман

«стать известной писательницей…»

Анна Франк

«Моя самая заветная мечта – стать когда-нибудь журналисткой, а потом известной писательницей. Во всяком случае, после войны я хочу издать книгу под названием «Убежище».»

Через два года после войны, в июне 1947 года, выходит в свет дневник Анны Франк под названием, которое она придумала сама: «Убежище» («Het Achterhuis»). Первый тираж очень быстро распродается. Вскоре выходят новые издания. Иностранные издательства также интересуются дневником.

В 1955 году по мотивам дневника ставят пьесу. Спектакль имеет огромный успех. В дальнейшем по дневнику снимается полнометражный фильм, который собирает полные залы по всему миру.

Дневник переводят более, чем на 60 языков, продано около 30 миллионов книг, в честь Анны Франк называют школы и улицы.

Миллионы людей читают дневник. Многие хотят своими глазами увидеть то место, где Анна вела его.

Для многих Анна Франк стала символом Холокоста, умышленного убийства шести миллионов людей.

«В дневнике нашли свое выражение величайшая трагедия Холокоста, пренебрежение к человеческой жизни и та цена, которую пришлось заплатить за то, что свободные народы вовремя не поднялись против тоталитарного режима».

Йехуда Лев

Отто Франк в 1960 году, незадолго до открытия Дома Анны Франк. Отто хочет большего, чем просто открытие убежища для широкой публики. Он основывает образовательную организацию, которая объединяет молодых людей со всего мира.
Отто Франк умирает в 1980 году в возрасте 91 года.

© Арнолд Ньюуман

Анны Франк Үйі

Анна Франктің Үйінің басты мақсаты – Анна Франк, ұлтшыл саясат пен Холокост жайлы жадыда сақтау.

Анна Франктің өмірі мен оның өліміне дейінгі орын алған оқиғалар бүгінде өз маңыздылығын жоймаған. Анна Франктің Үйі бізді соқыр сенімдер мен дискриминация қарсы тұрып, еркіндікті қорғап, адам құқықтары мен әділ де, әрі демократиялық қоғам үшін күресуге шақырады.Осы идеялардың жүзеге асуы үшін бұл үй түрлі іс-шаралар ұйымдастырып тұрады.

Колофон

КӨРМЕНІ ҚҰРАСТЫРУ

Менно Метселаар, Анны Франк Үйі

Руд ван дер Рол

ӘРЛЕНДІРУ МЕН КӨРМЕНІ ДАЙЫНДАУ

Joost Luk, Gouda

Жосефин де Манн, Анны Франк Үйі, Амстердам

ГРАФИКАЛЫҚ РӘСІМДЕУ

Joost Luk, Гауда

АУДАРМА

Аяужан Каматаева

БАСПАХАНА

Expo Display Service, Апельдорн

© Анны Франк Үйі, Амстердам, 2003

© Анна Франк жазбаларына барлық авторлық құқық Анна Франк Фондына тиесілі болып табылады, Базель

Барлық құқықтар сақталған. Все права защищены. Анна франк Үйінің алдын-ала алынған жазбаша келісімінсіз, электронды түрде сақтау, фотокопия жасау, басқа да жолдармен жазбалар жасап алуға тыйым салынады. Көрмені антологиялар, хрестоматиялар мен басқа да жинақтарда қолдану үшін Анна Франк Үйіне жүгіну керек.

Дом Анны Франк

Цель Дома Анны Франк – сохранение памяти об Анне Франк, о временах нацизма и Холокосте.

История Анны Франк и события, сопровождавшие ее жизнь и смерть, имеют значение и сегодня. Дом Анны Франк стремится показать, что они призывают каждого из нас противостоять предрассудкам и дискриминации, защищать свободу, отстаивать права человека и бороться за справедливое и демократическое общество. Дом Анны Франк организует различные мероприятия, призванные побудить людей по всему миру включиться в реализацию таких идей.

Колофон

СОСТАВЛЕНИЕ ВЫСТАВКИ

Менно Метселаар, Дом Анны Франк

Руд ван дер Рол

ДИЗАЙН И ИЗГОТОВЛЕНИЕ ВЫСТАВКИ

Joost Luk

Жосефин де Манн, Дом Анны Франк, Амстердам

ГРАФИЧЕСКОЕ ОФОРМЛЕНИЕ

Joost Luk, Гауда

ПЕРЕВОД

Александр Ливергант

КОРРЕКТУРА

Сергей Кульчевич

ТИПОГРАФИЯ

Expo Display Service, Апельдорн

© Дом Анны Франк, Амстердам, 2003

© Авторские права на все тексты Анны Франк принадлежат Фонду Анны Франк, Базель

Все права защищены. Воспроизведение, сохранение в виде компьютерного файла или публикация в любой форме, электронным способом, фотокопированием, записью или любым другим путем без предварительного письменного разрешения Дома Анны Франк запрещается. В целях использования части или частей данной выставки в антологиях, хрестоматиях и других сборниках обращаться в Дом Анны Франк.

Фотосуреттер

Фотографии

Ariodrome Luchtfotografie, Lelystad
Fotocollectie Anne Frank Stichting, Amsterdam
ANP-foto, Amsterdam
Archiv Ernst Klee, Frankfurt am Main
Archiv für Kunst und Geschichte Berlin
Bildarchiv Abraham Pisarek, Berlin
Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin
Allard Bovenberg, Amsterdam
Bundesarchiv, Koblenz
Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher Sinti und Roma, Heidelberg
Galerie Bilderwelt, Reinhard Schultz, Berlin
Imperial War Museum, London
Informatiecentrum Nederlands Rode Kruis, collectieOorlogsarchief, Den Haag
Institut für Stadtgeschichte, Frankfurt am Main
Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis, Brussel
Landesbildstelle, Berlin
Maria Austria Instituut, Amsterdam
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam
Arnold Newman, New York
Prentenkabinet der Rijksuniversiteit Leiden/Foto: Emmy Andriesse
Eric van Rootselaar, Retranchement
Spaarnestad Fotoarchief, Haarlem
United States Holocaust Memorial Museum, Washington DC
Verzetsmuseum Amsterdam
Yad Vashem, Jerusalem

Бұл көрмеде шығу тегі анықталмаған фотосуреттерде қолданылған. Егер өз фотосуреттеріңізді тапқан жағдайда, Анна Фран Үйіне білдіре аласыз.

В этой выставке также используются фотографии, происхождение которых не установлено. Если вы обнаружили здесь собственные фотографии, вы можете обратиться в Дом Анны Франк.